

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
ככתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

בלק

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַכּוּבּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

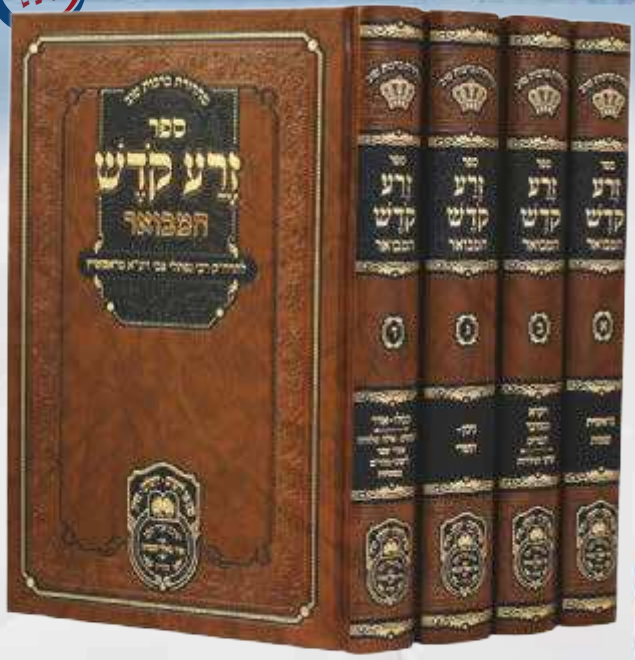
מהדורת 'קרון מצלי ברכה'

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

נפתלי... רמזן אמרי שפר - זו בקשת גנוסר

נפלאה ומוזרה
היתה עבודתו בקודש
של השרף הרה"ק
רבי נפתלי צבי
מור ופשיין ז"ע,
כאשר כל מדרגותיו
הפלאיות היו מכוסים
וטמונים בדברי צחות,
בדחנות ושמחה,
ודווקא משם פגל כל
עניניו וחפצו בקודש
נהדר.

וכזה העידו ויצא
מפי קודש צדיקי
עליון שגם **בתורתו**
הבחירה מוריש
לעוסקים בספריו
זאת הסגולה,
לזכות לכל הטוב
הרוחני והגשמי מתוך
שמירה וכיסוי מכל
האורכים והמעיקים.

ובאלו האסמים
- מהעיינין
בישין, ישרה
עליהם בכל מכל
כל - ברכות ה'.

יהוד פדורו בתחמת אלקות

לכסות מדרגותיו הנשגבות מהעיינין בישין
בדברי צחות, בדחנות ושמחה

"זרע קודש" המבואר

תענוג צרוף של הסידות מזוקקת

באר נרחב | ציונים והשוואות | אלפי מראי מקומות
פיסוק וניקוד | הקדמות מפלאות | פרקי תולדות ונבוא
סידות במשה | מפתחות | עמוד מרחיב עין

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המומחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66

אוצר פניני החסידות

א **מגן אברהם** | חרדת בלק ומואב היתה מכח התפלה של פשוטי עמק ישראל

א **אמרי צבי** | דקדוק לשון הפסוקים

ג **פתחי חותם** | גם כשישראל בגלות מעלים את נצוצות הקדשה

ג **תולדות יעקב** | אין פתיחהו מקנינו זה כנגד זה - שאין אחד מדבר נגד חברו

ד **יבנה פארן** | לכל אחד מישראל יש מעלה שרק הוא יכול לזכות בה

ד **שביבי הקי חיים** | באור נאה בדרך צחות

ד **שם משמואל** | תמיהה רבתי ביצד נס פתיחת פי האתון לא גרם לבלעם להתפעל ולהפנע

ה **זרע ברוך** | רמו נפלא על ענש המזלזל בענית אמן

ה **ארח לחיים** | המקדש מעשיו ומחשבותיו מתענוגי עולם הזה השכינה שורה עליו

ה **יגל יעקב** | גם את עניני הארציות יש לקדש ולהעלות

ו **לקוטי תורה** | בני ישראל ממשיכים את מלכותו יתברך בעולם על ידי קיום מצות מעשיות בשמחה

ז **קדושת לוי** | דברי הגמרא האומר על כן צפור רחמיך משתקין אותו וקשית התוס'

ח **דברי שלום** | בלעם רצה להגביר כח היצר והתאנה

ח **מאורן של ישראל** | על ידי הדיעה שהקב"ה שורה בו ובחברו באים לאהבת רעים

ט **בית אהרן** | איש ישראל צריך להתאחד עם השם יתברך בכל מעשיו

ט **שפתי צדיק** | הבטחה שבכל מצב יהודי יכול לחזור ולקבל על מלכות שמים בשלמות

ט **פתחי חותם** | כחו של בלעם אָשר בפיו אינו מיוע לכח הנשגב שיש לישראל בפייהם

י **דגל מחנה אפרים** | 'ותיה עליו רוח אלקים' - על עם ישראל

י **אילנא דחיי** | אפלו הזוכה לראות הנעשה בשמים ובכל ההיכלות מחיב לשמר עיניו כדי שלא יפול מקל מדרגותיו

י **פתחי חותם** | ירידת ישראל היא להעלות הנצוצות ולכן אי אפשר לקלם

יא **לקוטי שוהות** | דקדוק לשון הפסוק 'וירד מים עד ים' שהביא רש"י

יג **הישר והטוב** | גם כאשר בן תורה אוכל עליו להסתפק ולהנות מהמועט

יד **בן איש חי** | עסק התורה ביום השבת ערכו אֵלף פעמים יותר מעסק התורה של ימי החל

יד **תורת חיים** | בשבת הזמן ללמוד סודות התורה

יד **אגרות קדש הר"צ** | מי שאינו יכול להאריך בתפלה ולמוד בימות השבוע יקבע זאת ליום השבת

יד **לקוטי דבורים** | נצול כל שעות השבת ללמוד התורה

אוצרות גאוני הדורות

טו **חמדת ישראל** | בלק חשב מהזכיות של כלל ישראל

טו **מכתב סופר** | יראת מלך מואב שפא יתגירו עמו על ידי ישראל

טו **פתחי תורה** | התשובה מועילה למחילת העונות כדון רב שיכול למחל על כבודו

טז **אם למקרא ואם למסרת** | בלק מלך מואב היה גם מלך זמני במדון

יז **דרושי וחדושי רבי עקיבא איגר על התורה** | ספקם של זקני מדון במדרגת בלעם

יז **רבי אלישע אגייני וצ"ל** | מדוע נתן בלעם כבוד לבלק

יח **מי נח** | חלוק התגלותו של הקב"ה לבלעם בשלוחים הראשונים לבין השליחים השניים

יט **זבח השלמים** | שור של יהודי שנגח שור של גוי פטור

יט **צלותא דאברהם** | תקומת ישראל לאחר שיורדים למדרגה התחתונה

יט **זכרון משה** | בלעם השיב לבלק שקעת אין סבה שה' יעניש את ישראל

כ **ויאמר עזרא** | הטעם שהתשובה מועילה לכפר אף שמהלך שמתחל על כבודו אין כבודו מחול

כא **ניצוצי שמשון** | צרות עין של בלעם בטובה שנצמחה על ידי הרבון בית המקדש

כא **תוכחת חיים** | עשיית עניני עולם הזה בדרך ארעית

כב **פני דוד** | נסתמא בלעם כשרצה לקלל את ישראל

כב **קהלת יצחק** | נסתמא בלעם בעין אחת כדי שתוכל השכינה לשרות עליו

כג **עוד יוסף חי** | עינו הסמויה של בלעם היתה שלמה ובריאה אלא שחפף עליה לבן המונע כח האיה

כג **מאור ושמש** | נתרפא בלעם בעת שראה את המלאך

כג **מעשי צדיקים**

לב **ספרי ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה

לז **זוהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת בלק

מעלת פשוטי עמך ישראל

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

חרדת בלק ומואב הייתה מכת התפלה של פשוטי עמך ישראל

הַעֲנִין מה שבלק חרד כל כך מפני בני ישראל עד ששלח אחרי בלעם, זה קרמו בהכתוב גופא, וירא בלק – מה ראה – את כל אשר עשה ישראל לאמרי – הוא לשון אמירה ודבור, הינו מה שישאל עושים באמרי ודבורי פיהם בתורה ותפלה.

וְלִכֵּן ויגר מואב מפני העם – 'עם' הוא לשון קרירות מלשון גחלים עוממות, הינו גם מאותם שנתקרוו מדרכי עבודת השם ותברך יראו ופחדו (וראה דעת משה).

הטרוד בעסקיו ונזכר בחרדה שעוד לא התפלל מנחה ומתפלל בחטף אנתחו בוקעת רקיעים

וַכִּמוֹ שאמר אבא מארי צוקללה"ה בשם הבעל שם טוב צוקללה"ה, שגם זה האישי המטרד בעסקיו כל היום בשוקים וברחובות וכמעט ששוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפלת מנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן התפלה, וגונח ונאנח בלבו בהתבוננות האיך שפנה כל היום בהכלי העולם. **וְהוּא** רץ לסימטא אחת מן הצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלל מה הוא מדבר, עם כל זה גם זה חשוב ויקר מאד לפני הבורא ברוך הוא והאנחה שלו בוקעת רקיעים. ולכן יראו בלק ומואב גם מאנשים האלו כי רב כחם מאד:

אמרי צבי

רבי ירחמיאל צבי משעננא זיע"א

דקרוק לשון הפסוקים

כַּעַת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא וגו' (כג כג-כד). יש להבין כפל הלשון למה שאמר 'ליעקב ולישראל'. ועוד כפל הלשון 'כלביא' ו'כארי'.

משל נפלא מסוחר שכאשר עסקיו בירדה מראה לפני לקוחותיו אף את הסחורה החלשה ביותר

וְנוכַח לפרש בזה להמליץ על הדור היתום הנה בעונותינו הרבים, על פי מה ששמעתי מאבי אדוני זקני מורי ורבי מקאזמיר זצלה"ה, בדרך משל ומליצה להמליץ על ישראל, שאמר בדרך משל ומליצה, לסוחר גדול שיש בתנותו כל מיני סחורות שונות, יש סחורות יקרים וחשובות מאד, ויש זלים קטני ערך.

וּמְדַרְךָ הסוחרים, אשר בהסחורות יקרי הערך מפארים ומפנים את התנות ומניחים אותם למעלה לפני כל עין רואה, למען אשר ימשך בזה לבבות הקונים לתנותו בראותם את הסחורות יקרי הערך. אבל הסחורות הזולות אשר מחזיקים לא רב הוא, הם מנחים בתנותו למטה על הארץ או במקום אחר אשר לא יראו לעינים.

אוּלָּם אם הסוחר הנ"ל ירד ממדרגתו מטה מטה ואין עוד לאל ידו לסחר עם סחורות יקרים, אז הסחורות הזלים קטני הערך יעלו מעלה מעלה בתנותו, ואז יפשפש הסוחר בכל פנה בתנותו אולי ימצא סחורות אשר יפים מעט, למען יפאר בהם את חנותו ולהציגם

נושאים בפרשת בלק

והכוננה בזה, שבעת הזאת שעל הגלות והפרנסה גבר עלינו מאד ונתקיים בנו הכתוב 'הסתרתי את פני מהם' (דברים לא י"ו) ואין אנו רואים שום התגלות אלקית בעולם. פאָשר הִנֵּה בַדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים.

בעת פזאת יאמר ליצקב ולישראל, הינו שיש לחבב ולהתפלל על כל אחד מישראל, בין שהוא במדרגת 'יצקב', לשון קטנות, דהינו שהוא מפשוטי בני ישראל, ובין שהוא בכחינת 'ישראל' שהוא מהגדולים והחשובים שבאמה.

מה פעל, הינו שאם תרצה לשאל מה פעלו חשוב ומה נחשבה כל עבודתו ומצותיו לפני השם יתברך בערך הצדיקים הראשונים שהם היו קדושים ודבקים בהשם יתברך באמת.

על זה מבקשים אנחנו, אתה האל הלא עשינו כל מה שביקלתנו ואין לאל ידו לעשות יותר מכבוד על הגלות והפרנסה, ועם בני ישראל הם טרודים ומגנדים וישנם בהסתרת פנים.

הלא הן עם כלביא יקום, הינו שגם אם יקומו שחרית ויקראו קריאת שמע די להם ונחשב להם זאת לעבודה היותר גדולה וכפרוש רש"י ז"ל, ובזכות זה בלבד, הן פארי יתנשא רצה לומר שבזכות זה בלבד שקורין קריאת שמע כדאים הם שיתנשאו ויתרוקמו למעלה בישועה ורחינית וגשמית במהרה בימינו אמן.

ולא די שכל אחד לא ישכב רצה לומר שלא יגוח מעל הפרנסה והגלות, וגם הם רדופים תמיד עד שאמות העולם לא ישכבו עד יאכלו טרף מישראל וישתו דם חללים מישראל.

ולכן כיון שעל הגלות ככה כבד עליהם, כדאים הם שבזכות קטן שיש להם

לנס לפני כל עין רואה, אף שבעת הקודם בעת שהיה במעלה העליונה במסחרו היו סחורות פאלה מנחים בתנותו למטה או על הארץ.

בדורות החלשים משתעשע הקב"ה באהבה וחסד אף עם מעט התורה והמצוה אשר אנחנו מקימים

כן בכיכול נוכח לומר, שבדורות הראשונים שהיו אז צדיקים גדולים ונשמות גבוהות מאד, והיה אז כל שעשוע השם יתברך בצדיקים האלה, אכל עתה בדורותינו אנחנו קטני הערך והנשמות שפלות והדור תום ואנחנו טרודים ומשקעים תמיד בעל הגלות ההולך וכבד עלינו בכל יום ויום.

ועל הפרנסה גדול מאד, וקשים מזונותיו של אדם פקריעת ים סוף, ואין אנחנו יכולים לענג נפשנו כראוי בנעם התורה והמצוה תמיד בכל זמן, בעת פזאת הקדוש ברוך הוא משתעשע עמנו השפלים במעט קט התורה והמצוה אשר אנחנו מקימים בעת הזאת ובצרתם לו צר.

באר לשונות הכתובים על פי הג"ל בדרך המלצת טוב על עם ישראל

ועל דרך זה נוכח לפרש את הכתובים הנ"ל. כי ידוע הוא וכבר בארנו זאת למעלה כי 'יצקב' הוא לשון קטנות לשון יצקב, ו'ישראל' הוא בחינת שררה וגדלות, והשם 'אל' הוא בחינת מדת הרחמים.

ידוע שהתורה הקדושה היא נצחית עד עולם, וזהו הדרך להמליץ על ישראל בדורות הללו אפלו על קטני הערך, ומרמז בזה שאפלו מי שאינו לומד, רק אומר שמע בכל יום, גם הוא גדול הוא במדרגתו והקדוש ברוך הוא משתעשע בו, וכמאמר הכתוב בעת יאמר ליצקב, והוא לשון (תנב) [חבה].

ועל ירי זה נמשכה להם תועלת גדולה, שעל ירי זה יורם מאנג מלכו, הם הניצוצות של המלכים שמתו, יתרומו ויעלו מתוך הקלפות ויחזרו למקומם מקום הקדש, וכזה ותנשא מלכתו, יורם קרן מלכות שמים ויבוא מלך המשיח.

והנה אנג גימטריא שבעה, לרמז על ניצוצות שבעה מלכים שהם טמועים בקלפות הנקראים אנג:

שאינ פתחיהן מכונין

תולדות יעקב

רבי יעקב מבארנוב זיע"א נבד רבי אשר ישעיה מרופטיץ זיע"א

אין פתחיהן מכונין זה כנגד זה - שאין אחר מדבר נגד חברו

וירא את ישראל שכן לשבטיו וגו' (כד ב), אָמרו חז"ל שראה שאין פתחיהן מכונין וכו' אָמר ראויים אלו שתשרה שכינה עליהם.

דהנה פתח מרמז על הפה כדאיתא בספרים, כמו שאומרים בשם הרב הצדיק מלובלין שאמר לאיש אחד שבא לפניו - אל תנקש בדלת, וידעו השומעים שרומז לו שימצט בדבור, וכתוב 'שמר פתחי פיך וגו' (מילה ז ה), נמצא שמרמז על הפה.

וזהו שאמרו שאין מכונין זה כנגד זה, רצה לומר שידבר אחד לחברו דברי נגדיית וחדודין חס ושלום, רק שלום ואהבה ואחנה.

על ידי אחדות ראויים שתשרה עליהם שכינה

אמר ראויין אלו שתשרה וכו', כדכתוב 'ואהבת לרעך כמוך אני ה' (ויקרא יט יח) שכביכול רוצה לשכן ביניהם כנאמר המשל למלך אחד שראה אהבה עזה אמתית אצל

כדאים הם שהשם יתברך ירחם עליהם ויוציאם מן הגלות המר הזה ויהיה להם ישועה ברוחניות ונשמיות אמן:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

גם כשישראל בגלות מעלים את נצוצות הקדשה

יזל מים מדליו וזרעו במים רבים (כד ז). כא להוסיף ולהוציא מלב בלק שלא יוכל לקללם גם לעתיד כשיהיו בגלות על עונותיהם ויהיו עניים מן התורה ומן המצוות, וברר לו עכשו שגם באותו זמן לא תשלט שום קללה בהם.

שהרי גם כשיהיו ישראל בגלות לא יתבטלו מן התורה ומן המצוות, ובכל ימי גלותם הם מכבדים הניצוצות, וכשישאלו להתברר יבוא מלך המשיח, ומלכותם תשאר קיימת לעד ולעולמי עולמים.

והנה עקר הניצוצות הם משבעה מלכים שמתו, והניצוצות הם אחוזות בתוך הקלפות, ועל ידי תפלות ותורה ומעשים טובים מתבררים מדי יום ביומו.

וזהו שאמר יזל מים מדליו וזרעו במים רבים, הכונה, אף כשזרעו של העם הזה יהיה גולה במים רבים, שהם אמות העולם והסטרא אחרא הנקראים 'מים רבים' (שיה"ש ח ט), אל תחשב שבאותו זמן תחול קללה עליהם ויאבדו חס ושלום.

שהרי גם באותו זמן יזל מים מדליו, שאף על פי שהם עניים ומשפלים בין האמות בגלות אפלו הכי יזל מים מדליו, דהינו אפלו העניים שבגלות, מכל מקום יזל מים מהם, דהינו עוסקים בתורה ובמעשים טובים הנמשלו למים.

פרשת בלק

וּלְהַאִיר מֵה שְׁאִין בְּחִבְרוֹ, וְזֶה מֵה טֹבוֹ אֶהְיֶיךָ
יַעֲקֹב מִשְׁפֹּנְתֶיךָ יִשְׂרָאֵל' (כד ה), בְּכֹל הַדְּרָגוֹת:

שְׂבִיבֵי חֲקֵי חַיִּים

רַבֵּי אַבְרָהָם חַיִּים מְשׁוּמְרֵי אַמוּנִים זִיע"א

בְּאוֹר נֶאֱחָז בְּדֶרֶךְ צַחֲוֹת

וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטֵי. פֶּרֶשׁ רִש"י
'רָאָה שְׁאִין פְּתֻחֵיהֶן מְכֻנָּיִם זֶה כְּנֶגֶד
זֶה'. יֵשׁ לֹמֵר בְּדֶרֶךְ צַחֲוֹת, דִּישְׂרָאֵל בְּנֵי
רַחֲמָנִים, כְּשִׁאֲקֻלַּע אוֹרַח לְבִיתוֹ, אֵינּוּ מְכֻנָּיִם
בְּאֶצְבְּעוֹ לְהִרְאוֹת לוֹ פֶּתַח חִבְרוֹ שְׁשׂוֹכֵן כְּנֶגְדּוֹ,
אֲלֵא מֵאֲרַחוֹ תוֹף בֵּיתוֹ שְׁלוֹ:

יְכֵהן פֶּאָר

רַבֵּי חֲנוּךְ הַעֲנִיף מִבְּגִדֵי זִיע"א

לְכֹל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ מַעֲלָה שֶׁרַק הוּא יְכוֹל
לְזַכּוֹת בָּהּ

הָא דְּאִיתָא שְׂרָאָה שְׁאִין פְּתֻחֵיהֶם מְכֻנָּיִם
וְכוֹ, נִרְאָה דְּזֶה דִּישׁ לְכֹל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
פֶּתַח מֵיחַד וְאוֹר מֵיחַד, וְכֹל אֶחָד יְכוֹל לְפִתַּח

פְּרַשְׁתֵּי בַלַּק

מוֹעִילוֹת כֹּל הַנִּפְלְאוֹת שֶׁל מִתְּנֵי תוֹרָה, וְעַל
הַכֹּל הִיָּה הַשְּׁקָר שֶׁל עֲמֶלֶק מְכַסֶּה וְלִמְצֵא תְרוּץ
עַל פֶּלֶם, עַל כֵּן נִצְרָף לְהַחֲלִישׁ אֶת עֲמֶלֶק
מִקִּדְּם כְּרִי שְׁיֵהִי הַחוּשִׁים שְׁבָאָדָם חֲפָשִׁים,
עַד כָּאֵן דְּבָרֵיו.

אוֹתוֹת עֲמֶלֶק מַעֲרֻבוֹת בְּאוֹתוֹת בַּלַּק וּבַלְעָם

וְהִנֵּה בְּזִהַר הַקְּדוֹשׁ (ח"ג רפא): שְׁאוֹתִיּוֹתֵי שֶׁל
עֲמֶלֶק פְּתוּכוֹת בְּכָלֶק וּבְכַלְעָם, שְׁתֵּי
הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁל בַּלְעָם הֵן הָרְאוּנוֹת שֶׁל עֲמֶלֶק,
וְהֵן מֵלֵת 'עַם', וּמֵלֵת 'עַם' פְּרוּשׁוֹ מְלִשׁוֹן
גְּחִלִּים עוֹמְמוֹת, וְהוּא לְשׁוֹן קֶרֶר וְחֻשָּׁף, וְזֶה
הִיָּה בְּעוֹכְרֵיו שֶׁל בַּלְעָם שְׁטַחוּ מֵרְאוֹת עֵינָיו
וְלֹא שֶׁם לְבוֹ לְהִבִּין אֶת אֲשֶׁר לְפָנָיו.

הַלְמוּד לְכֹל אֲדָם שֶׁבְּעוֹד קִלְפַת הַשְּׁקָר שׁוֹלְטָה
עֲלָיו אֵין בִּיכְלָתוֹ לְהַתְּרַגֵּשׁ וְלְהַתְּפַעַל כְּרֵאוֹ
מְדַבֵּר שְׁבִקְרֵשָׁה

וְזֶה לְמוֹד גְּדוֹל לְכֹל אִישׁ, שְׁבְּעוֹד קִלְפַת
עֲמֶלֶק שְׁהִיא קִלְפַת הַשְּׁקָר שׁוֹלְטָה עֲלָיו,
אֵי אֲפָשֶׁר לְהַתְּרַגֵּשׁ וְלְהַתְּפַעַל מְדַבֵּר שֶׁל קִנְשָׁה

**וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְאַתּוֹן כִּי הִתְעַלְלַת בִּי לֹו יֵשׁ חֶרֶב
בְּיָדֵי כִי עֲתָה הִרְגַתִּיךָ** (כב כט)

שִׁים מְשֻׁמוּאֵל

רַבֵּי שְׁמוּאֵל מְסוּכָטְטוֹב זִיע"א

תְּמִיּהָה רַבְתֵּי כִּיֶּצֶד נִס פְּתִיחַת פִּי הָאֲתוֹן לֹא
גֵרָם לְבַלְעָם לְהַתְּפַעַל וְלְהַמְנַע

יֵשׁ לְהִבִּין מְדוּעַ לֹא נִתְפַּעַל וְלֹא נִתְרַגֵּשׁ מִפְּלֵא
זֶה שֶׁדְּבָרָה הָאֲתוֹן, וְהַשִּׁיב לָהּ קִשׁוֹת, וְלֹא
שֶׁם אֵל לְבוֹ לְהִבִּין פִּי לֹא דְבָר רַק הוּא אֲלֵא
מִן הַשְּׁמִים עֵבְכּוּהוּ שְׁלֹא יִלְךְ, אוֹ לְהִרְאוֹתוֹ
דַּעַת פִּי הִפָּה בְּרִשׁוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וּכְמוֹ שְׁשֶׁם
פֶּה לְבִלְתֵּי מְדַבֵּר כֵּן יִסִּיר אֶת שְׁפַת הַמְּדַבֵּר.

קִלְפַת עֲמֶלֶק הִיָּתָה מוּצֵאת תְּרוּצִים וּמַעֲנוֹת אֵף
עַל כֹּל נִפְלְאוֹת מִתְּנֵי תוֹרָה וְלִכֵּן הִיָּה הַכְּרַח
לְכַלּוֹתָהּ לְפָנֵי כֵן

וְנִרְאָה עַל פִּי מַה שְׁהִגִּיד כְּבוֹד קִדְשֵׁת אָבִי
אֲדוּמוֹר וְצִלְלָה"ה, שְׁמִלְחָמַת עֲמֶלֶק
הִיָּתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת דְּרָקָא קִדְּם מִתְּנֵי תוֹרָה, כִּי
בְּאֵם הִיָּתָה קִלְפַת עֲמֶלֶק שׁוֹלְטָה לֹא הִיָּו

שׁוֹכֵן בְּבֵד יִשְׁפֹן בְּתוֹכָם, וְזֶהוּ וּבִגְוִיָּם לֹא יִתְחַשְׁב׳ – רְצָה לומר שֶׁהֵם אֵין חוֹשְׁבִין מִתְחַשְׁבוֹת שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהֵם תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה, רְצָה לומר הֵם מִתְחַשְׁבִין מִתְחַשְׁבוֹת קְדוּשׁוֹת עַל כֵּן הֵם זֹכִין לְשֵׁרוֹת שְׂכִינָה בְּתוֹכָם כְּנֹל:

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל (אין חשבון במצות שהם מקמין בעפר, רש"י) (כג ט)

יגל יעקב

רבי חיים מרדכי יעקב גוטליב ממייסדו ז"ע א"ת גם את עניני הארציות יש לקדש ולהעלות דברי רש"י 'מי מנה עפר יעקב' – מצות שמקמין בעפר, ופרשתי בעונת ה' על דרך רמז, שגם בעניני ארציות ועולם הזה גם כן עושים לשם שמים ולשם מצוה.

על פי מה שפרש הייטב פנים בשם אביו ז"ל, הפסוק 'והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם' (הושע ב א), הינו בעניני אכילה ושתיה ושאר דברים גשמיים שעושים כמו אמות העולם, מכל מקום יהיה הכר בינם לבינם, ויראו ההבדל עד שיאמר לכם 'בני אל חי' (שם).

ארץ ישראל גבוה מכל הארצות – עניני הארציות של ישראל גם כן במדרגה גבוהה ועל דרך זה פרשו המפרשים בדרך צחות, 'ארץ ישראל גבוה מכל הארצות' (ובחיים נד), כלומר שעניני הארציות של ישראל הוא גם כן במדרגה גבוה מעניני ארציות שלהם, שגם האכילה אצלם עבודה שלמה.

באור 'מי מנה עפר יעקב'

זוהי מי מנה עפר יעקב – מצות שעושים בעפר, כלומר בעניני גשמיים, אכילה ושתיה אשר הכל היה מן העפר, וכן שנה ומשגל כו', וזהו ומספר את רבע ישראל כו'.

כראוי. וידוע בפרקי דרבי אליעזר (פרק מג) ששבת הוא הפוף עמלק, על כן שבת הוא זמן התעוררות ורגש הגפוש לכל איש (שנת תרע"ו):

האמנם לא אוכל בכרך (כב לו)

זרע ברוך

רבי ברוך פנחס מסקאלע ז"ע א"ת רמז נפלא על ענש המזלזל בענית אמן איתא בזהר הקדוש פרשת וילך ה' רפ"ה, גדל זכות ענית אמן, וגדל הענש מי שאינו עונה אמן וחסדא לצלו, יעני שם, ואמר שם: אמר רבי יהודא, 'ובני יקלו', מאן דלא ידע לאוקרי למאריה ולא אתפנו באמן וכו', עד כאן לשונו.

זוהי הרמז האמנם, לשון אמן, אפשר בענש שלא ענית אמן על ידי זה לא אוכל בכרך, כי מי שאינו מתפנו באמן עליו פתיב 'ובני יקלו', ודברי פי חכם חן:

הן עם לכרד ישכן וכגוים לא יתחשב (כג ט)

ארח לחיים

רבי אברהם חיים מלזקוטוב ז"ע א"ת המקדש מעשיו ומחשבותיו מתענוגי עולם הזה השכינה שורה עליו להבין מה שאמר 'לכרד', והוי ליה למימר בדר ישכן. ונראה על דרך שכתוב בזהר פרשת וילך 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', בתוכם ממש, שהאדם המקדש ומטהר עצמו במעשה ובמחשבה נעשה מרובה אליו יתברך.

והנה יסד הפיטן וכל מאמינים שהוא לבדו הוא, וזהו שנאמר 'הן עם' ל'מי שהוא

פרשת בלק

בזה נכלל כל ד' בחינות, מחשבה דבור ומעשה ורצון.

ובזה יובן דכתיב מי מנה עפר יעקב ומספר וגו', דמה שכתב 'ומספר' קאי על 'מי מנה', כלומר שאין מספר – ואף על פי כן 'ומספר' כתיב דמשמע שיש מספר. אלא הענין שהוא בגדר מספר – ואינו מספר ממש, לפי שהוא המושבת רצון העליון 'את רבע ישראל' כנ"ל בחינת 'עשיתיו' כנ"ל.

והנה כל זה הוא בחינת יחודא תפאה במעשה המצות להמשיך רצון העליון בבחינת 'מספר' בחינת 'עשיתיו' כנ"ל, אף תלמוד תורה כנגד כלם, שהוא בחינת יחודא עלאה.

וזהו מי מנה עפר יעקב, כי עפר אינו בגדר מספר כלל, והוא בחינת תלמוד תורה, לפי שהוא רצונו 'תברך ממש' ולכך הוא בחינת יחודא עלאה – בחינת בטול לאור אין סוף ברוך הוא ממש 'בחב"ד כו', ואינו בגדר מספר כלל.

על ידי שמעורר האדם רחמים על נפשו וזכה לאור התורה

אך הדרך שזינפה האדם לאור התורה בבחינת יחודא עלאה, הוא על ידי בחינת יעקב, מדת הרחמים, דהינו לעורר רחמים רבים על נפשו בקביעת עתים, כנודע שעת רצון הוא בחצות וכן בשעת התפלה.

כי הנה יש בסדר התפלה ופסוקי דזמרה פסוקי דרחמי, ואזי הוא עת רצון לעורר רחמים על נפשו. וזהו מדתו של יעקב, י' עקב, שהוא ענין הרחמנות על בחינת יו"ד חכמה עלאה שנפלה וירדה לבחינת עקב.

והנה מדתו של יעקב מברית מן הקצה אל הקצה להקים מעפר דל. ולהעלות

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל (כג)

(

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

בני ישראל ממשכימים את מלכותו יתברך בעולם על ידי קיום מצות מעשיות בשמחה

הנה כתיב 'והיה מספר בני ישראל' (הושע ב א), שבני ישראל הם הם העושים בחינת מספר, שהם הם הממשיכין בחינת מלכותו יתברך להיות מלכותו כל עולמים. והינו על ידי מצות מעשיות שנקראים מצות המלך.

ולכן אומרים לפני כל מצוה ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, שהוא המשכת אור אין סוף ברוך הוא להיות מלך העולם.

ולפי שהיא המשכת אור אין סוף ברוך הוא ממש, לכן אינו רק בגדר מספר ואינו מספר ממש. וזהו 'אשר לא ימד ולא יספר' (שם), כשעושין רצונו של מקום (ראה יומא כב:), דהינו כשמשכיכין רצון העליון במעשה המצות שהוא אור אין סוף ברוך הוא.

והינו על ידי שמחה של מצוה מנקדת פנימית הלב. וכדכתיב 'פקודי ה' שרים משמחי לב' (תהלים ט ט), וכתיב 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וטוב לכב מרב כל' (דברים כח מז), פרוש 'מרב כל' הינו בלי גבול למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית בבחינת אין סוף.

כאור 'ומספר את רבע ישראל'

וזהו את רבע ישראל, חלק הר', בחינת אף עשיתיו' (ישעיה מג ז), שם הוא גלוי רצון העליון דקא. וגם רבע' מלשון ארבעה, כי

עצמו על הבריות הוא מעורר מדת הרמקנות ומרחמין עליו גם כן.

יידוע הוא דחסידי ה' כי לא כלו והקדוש ברוך הוא משפיע עלינו חסדים ורחמים וטובות, ומה שאנו חסרים לפעמים מטובות חס ושלום, המניעה הוא מאתנו שאין אנו ראויים לקבל הטובות, אבל הקדוש ברוך הוא ברב רחמיו וחסדיו יכול להפך את לבנו ולתן לנו לב טהור וזקן ואמיץ לעבדו באמת ונהיה אנו ראויין לקבל הטובות.

באור 'אתה ה' לא תכלא רחמיך ממנו חסדך ואמתך תמיד יצרונו'

ועל זה אנו מתפללין 'אתה ה' לא תכלא רחמיך ממנו' (תהלים מ יב), פרוש שלא תהיה המניעה ממנו, כי 'חסדך ואמתך תמיד יצרונו', שהקדוש ברוך הוא יוצר את האדם בכל עת ורגע כפי מאמר הגמרא 'כל הנשמה תהלל יה' (שם קנ ו) על כל נשימה ונשימה כו', ואם כן אתה יכול לעשות אותנו בריה חדשה ולייתן לנו לב טהור כפ"ל.

יידוע כשהקדוש ברוך הוא גוזר גזרה הצדיק יכול לבטלה, וזהו פרוש הפסוק 'יכון בחדס פסאך ותשב עליו באמת' (פיוט ונתנה תוקף), כי כשהקדוש ברוך הוא הוכן בחדס פסאו ומעורר רחמיו וחסדיו על ישראל אז הוא יושב עליו באמת שאין הצדיק מבטלו. אבל כשהוא להפוך חס ושלום אז הצדיק מבטלה וצריך הקדוש ברוך הוא לקום מכסא דין ולישב על כסא רחמים ונמצא לא היתה ישיבה באמת.

טעם מצות לא תקח האם על הבנים לעורר רחמים על ישראל

ונהה מה שהקדוש ברוך הוא צנה אותנו 'לא תקח האם על הבנים' אינו הוא

בבחינת יחודא עלאה כמו שנתבאר במקום אחר.

יש לצרף לתורה גמילות חסדים אך אמרו רז"ל כל העוסק בתורה לבר כו' (ע"ז יז), אלא צריך להיות תורה עם גמילות חסדים. ולכן כתיב ומספר את רבע ישראל בחינת 'עשיתיו' במעשה המצות ומעשה הצדקה הנקרא בשם מצוה סתם - ששקולה כנגד כל המצות, והוא ענין גמילות חסדים:

הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה (כג כ)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

דברי הגמרא האומר על קן צפור יגיעו רחמיו משתקין אותו וקשית התוס'

או יבאר הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה. דאיתא בגמרא (מגילה כה). האומר על קן צפור יגיעו רחמיו כו', ופרש רש"י (ד"ה על ד"ה ואינו) שהגיעו רחמיו על קן צפור וגזרת 'לא תקח' כו' (דברים כב ו) כן חוס ורחם עלינו, משתקין אותו שמשה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים והן גזרות מלך על עבדיו.

והקשו התוספות (ד"ה מפני) לפי זה מפני מה ק"ס הפיט (חזרת הש"ץ ליום א' של פסח) כן, דכתיב 'צדקו אותו ואת בנו כל תשחטו, מחשבותיך לרחמנו מפעלותיך לרוממנו'.

המרחם על הבריות מעורר את מדת הרחמנות ומרחמים עליו גם כן

ונראה דאמרו חכמינו ז"ל (שבת קנא:) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, ושרש הדבר הוא דאיתא בזהר הקדוש (ח"א פח). באתערותא דלתתא איתער עבדא דלעילא, נמצא פאשר האדם מרחם

פרשת בלק

ובאר אדוני אבי זקני וז"ל, דבישאל הסדר – מ"ח ל"ב כ"ב, שצריך להגביר הנשמה שבמ"ח על תאות הל"ב, ובפרט על הכב"ד ששם שכן היצר הרע. וזה ראשי תבות 'מלך', כי זה עקר קבלת על מלכות שמים.

ובלעם רצה להפך, ולאמר 'כלם' – כ"ב ל"ב מ"ח, כדי להגביר את היצר הרע והתאוה. על כן כשהפך ה' את הקללה לברכה, אמר תרועת 'מלך' בו. ודברי פי חכם חן ושפתים ישק:

מאורן של ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

על ידי היריעה שהקב"ה שורה בו ובחברו
באים לאהבת רעים

ותרועת מלך בו, מהיכן באים לאהבה ורעות חברים, על ידי ש'המלך' מלכו של עולם שרוי בו וגם בחברו, בבחינת 'ויפח באפיו נשמת חיים' (בראשית ב ז), וכאשר אוהב את חברו אוהב להתמקום ברוף הוא, ולהפך חס ושלום פאשר שונא לחברו.

על ידי ראית מעלות חברו מגיעים לאהבת רעים

ומהיכן באים לאהבת חברים, על ידי שרואים מעלת חברו, ואף ברואה בחברו חסרון, יחשב בעצמו שגם הוא איננו משלם בכל המעלות וגם בו יש חסרונות הרבה.

הרואה טוב על ישראל זוכה לראות פני השכינה

ומי שרואה מעלת חברו נקרא עין טובה, ולהפך ברואה חסרונות חברו נקרא עין רעה, וכשרואים טוב על ישראל זוכים לראות פני השכינה:

מצד הרחמנות שלו, שאם היה מצד הרחמנות לא היה צריך לצות אותנו והיה בעצמו יכול להציל את האם כי הרבה רוח והצלה לפניו, רק היה פונתו בכדי שגערור מדת הרחמנות במה שאנו מרחמין על קן צפור כנ"ל, ואם כן זה פרוש הפיט 'מחשבותיך לרחמינו מפעלותיך לרוממנו', פרוש אתה צוית כדי שגערור הרחמנות ויתרחם עלינו.

הצדיק שמברך מרצונו מתברך בעצמו, אך בלעם שלא רצה לברך לא התברך

ולפי זה כשהצדיק מברך את ישראל בודאי מברך אותם בלב שלם מצד הרחמנות ואהבה שיש לו עליהם, ואם כן מברכין אותו מן השמים גם כן כנ"ל כל המרחם על הפריות כו'.

אבל בלעם היה יודע בעצמו שאינו מברך בלב שלם רק הקדוש ברוך הוא היה משים חכה בפיו כפרוש רש"י (כג טו), ואם כן היה יודע שלא יהיו חוזרין עליו הברכות.

זה שאמר 'הנה ברך לקחתי', פרוש אני לקחתי הברכות מאת הקדוש ברוך הוא לברך את ישראל, יברך ולא אשיבנה, פרוש ולא אשיבנה הברכות עלי:

ותרועת מלך בו (כג כא)

דברי שלום

רבי שלום מבראהין זיע"א

בלעם רצה להגביר כח היצר והתאוה

ותרועת מלך בו. שמעתי בשם רבנו זקני מורנו הרב רבי שלמה חיים ג"ע, כי הנה איתא (ברכות ז.) דבלעם היה יודע לכונן שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, וכמה ועמו רגע. והקשה בתוספות (שם ד"ה שאלמלי) מה היה יכול לומר פרגע אחר, ותרצו – 'כלם'.

שִׁפְתֵי צַדִּיק

רבי פנחס מנחם מפיליץ זיע"א

הבטחה שבכל מצב יהודי יכול לחזור ולקבל על מלכות שמים בשלמות

חז"ל אָמְרוּ (ברכות יב:) בְּקִשּׁוֹ לִקְבַע פְּרֶשֶׁת בְּלֶק בְּקִרְיַאת שְׁמֵעַ מִשּׁוֹם דְּכֶתִיב 'פָּרַע שָׁכַב פְּאָרִי'. שְׁמַעְתִּי מִפֶּה קְדוֹשׁ זְקֵנֵי ו'ל בְּשֵׁם רַבּוֹ רַבִּי בּוֹנֵם ו'ל שְׁצַרִּיכִים לִיגַע לְהַבִּין הֲוֵא אַמִּינָא דְגַמְרָא, שְׁזֵהוּ חַיּוֹת עוֹלָם הִזָּה שְׁגַם כֵּן רַק הֲוֵא אַמִּינָא שְׁאִין הַמְסַקְנָא כְּאֵן.

אולי כּוֹנְנָתָם, שְׁלֵא יִפְל לֵב הַכּוֹרֵעַ רַחֲמֵנָא לְצַלֵּן עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה שְׁלֵא כְּהִגֵּן, או יוֹרֵד יוֹתֵר, הוּא בְּחִינַת שָׁכַב חֵס וְשְׁלוֹם, מִי שְׁעֵבֵר וְשָׁנָה נַעֲשֵׂה כְּהֵתֵר, קִשָּׂה מֵאֵד לְחֹזֵר לְקִדְשָׁתוֹ כְּמוֹ שׁוֹכֵב תַּחַת הַמַּאֲפִיל הַנִּבְרָא מִהַעֲבָרָה, מִכָּל מְקוֹם כְּאֵרִי יִתְנַשֵּׂא, שִׁישׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִיצוֹץ קִדְשָׁה.

כֹּאשֶׁר שְׁמַעְתִּי מִפֶּה קְדוֹשׁ זְקֵנֵי ו'ל כֵּן זָמַן שֶׁהוּא חַי בְּכַחוֹ לְחֹזֵר כְּמִקְדָּם, אִם יוֹרֵד בְּמַצָּוָה זוֹ יֵשׁ בּוֹ נִיצוֹץ הַתְּלַבְּבוֹת בְּמַצָּוָה אַחֲרַת שְׁלֵא פָּגַם בָּהּ - וְעַל יְדֵהּ יוֹכֵל לְשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַל זֶה מוֹרָה כְּאֵרִי יִתְנַשֵּׂא, אִף שְׁאִינּוֹ כֵּן יִתְנַשֵּׂא לְמַדְרַגָּה זוֹ, עַל כֵּן הַבְּטָחָה זוֹ מְסִיעָה לְאֲדָם לְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם, שִׁיְהִיָּהּ בְּשִׁלְמוֹת:

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

כחו של בלעם אשר בפיו אינו מגיע לכה הנשגב שיש לישראל בפייהם

הן עִם כְּלִבְיָא יְקוּם וְכֹאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טְרֵף וְדָם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה. כֵּן לֹא מֵר וְלִהְיוֹדִיעַ לְבָלֶק גְּדֻלָּתָם מֵהֵם עוֹשִׂים בְּכַח פִּיָּהֶם, וְכֵן לִהְיוֹדִיעוֹ מֵהֵם בֵּין כַּח בְּלַעַם שְׁכַחוּ

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא (כג כד)

בית אהרן

רבי אהרן מקארלין זיע"א

איש ישראל צריך להתאחד עם השם יתברך בכל מעשיו

הן עִם כְּלִבְיָא יְקוּם. פְּרוּשׁ הֵן אַחַת בְּלִשׁוֹן יְנִי (שבת לא:), עִם אַחְדוֹת צָרִיף בְּרִי יִשְׂרָאֵל לְקוּם בְּבִקְרָא, כְּשִׁשׁוֹכְבִים אוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְכִשְׁקֹמִים גַּם כֵּן אוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל.

וְמָה הַפְּעֻלָּה מִזֶּה. וְכֹאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא. שְׁנֵאמַר יוֹפְנֵי אֲרִיָּה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּן (יחזקאל א ט), נִשְׁפִּים וְנִמְצָא יְחוּל לְכַבְּנוֹ לִירָאָה אֶת שְׁמֵךְ (ברכות טז), כְּמוֹ שְׁכָתוּב 'שְׁבַעֲנוּ בְּבִקְרָא חֲסִדֶיךָ וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל יְמֵינוֹ' (תהלים צ ד), כְּשִׁבֵּר יִשְׂרָאֵל קָם בְּבִקְרָא בְּאַחְדוֹת אֲזִי הַחֲסֵד שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו כֹּל הַיּוֹם.

לא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טְרֵף. פְּרוּשׁ אִישׁ יִשְׂרָאֵל אִינּוֹ שׁוֹכֵב לִישׁוֹן עַד שֶׁהוּא מִתְקַן כֹּל מֵה שְׁנֵצְרֶךָ לְתַקֵּן בְּעוֹלָם בְּזֶה הַיּוֹם, וְזֵהוּ 'טְרֵף נִתֵּן לִירְאִי' (שם קיא ה).

נחזור לַעֲנִינְנוּ. הֵן עִם כְּלִבְיָא יְקוּם, בְּרִי יִשְׂרָאֵל צָרִיף לְקוּם עִם אַחְדוֹת, אִין צָרִיף לֹא מֵר בְּאַחְדוֹת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי זֶה יוֹדְעִים הַכֹּל שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶחָד יְחִיד וּמְיֻחָד, וְכֹל הָעוֹלָם יוֹדְעִים זֹאת.

רק אִישׁ יִשְׂרָאֵל צָרִיף לְהִתְאַחַד עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ - שְׁכָל מַעֲשֵׂיו לֹא יְהִי חֵס וְשְׁלוֹם שְׁלֵא כְּרִצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא יְהִי נִפְרָד מֵעֲבוֹדַת ה', רַק הַכֹּל כֹּל מַעֲשֵׂיו וְדַבּוּרָיו וּמַחֲשֻׁבוֹתָיו יְהִי מִתְאַחְדִּים לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

פרשת בלק

משום דְּכַר בְּעוֹלָם, כִּי הִיא פְּרִיסַת גְּדַפְהָא
עָלָיו וּמְרַחֶפֶת עָלָיו כְּאֵם עַל בְּנִין.

וְזֶה יֵשׁ לומר וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁכֵּן לִשְׁבִטָיו
וְתַחֲיוּ עָלָיו רוח אֱלֹקִים, הִינּוּ שְׂרָאָה שְׂנֹכּוֹ
לְהִיּוֹת שׁוֹרָה עָלֵיהֶם רוח אֱלֹקִים שֶׁהוּא הַשְּׂכִינָה,
וְתַבַּת עָלָיו הִינּוּ עַל יִשְׂרָאֵל הַכְּתוּב לְמַעְלָה,
וְלִכְךָ לֹא הָיָה יָכוֹל לְקַלְלֵם (פרשת וישלח ד"ה כי

ירא אנכי):

נָאִם שָׁמַע אִמְרֵי קָל־אֲשֶׁר מִחִזָּה שְׂדֵי-יִחְזָה

(כד ד')

אילנא דחיי

רבי שלמה חיים מקוידנינוב זיע"א

אפלו הווכה לראות הנעשה בשמים ובכל
ההיכלות מחיב לשמר עיניו כדי שלא יפל
מכל מדרגותיו

מִחִזָּה שְׂדֵי יִחְזָה. אֶפְלוּ מִי שֶׁמִּחִזָּה ה' יִחְזָה
— שְׂרׁוּאָה מֵה שְׁעוֹשִׂין בְּשָׁמַיִם וְכָל
הַהִיכָלִים פְּתוּחִין לְפָנָיו וְהוּא מְהַמְעִילִין בְּלֹא
בַר, מִכָּל מְקוֹם נוֹפֵל — יוֹכֵל לִפְלֹס חַס וְשְׁלוֹם
בְּנוֹקְבָא דְתַהוֹמָא רַבָּה אִם יֵשׁ לוֹ גְלוּי עֵינַיִם
בְּחִמְקָא לְצַלְן וּד"ל:

**אֵל מוֹצִיאָו מִמִּצְרַיִם כְּתוּעַפֶת רָאִם לוֹ יֵאֱכַל גּוֹיִם
צְרִיו וְעַצְמֵיהֶם יִנְרָם וְחִצְיוּ יִמְחִין. כְּרַע שְׂכַב
כְּאִרֵי וְכִלְבִּיא מִי יִקְמְנוּ מִכְּרִכְיָךְ כְּרוּךְ וְאֶרְרִיד**

אָרוּר (כד ח-ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ירידת ישראל היא להעלות הנצוצות ולכן אי
אפשר לקללם

הוֹסִיף לומר לו, אֵל תַּתְּמָה עַל דְּכַר זֶה
וְתַחֲשַׁב שְׂלֵא יִהְיֶה, כִּי כִּף הָיָה כְּכַר
בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ מְטַמְעִים שָׁם הַנִּיצוּצוֹת, וְלֹא

בְּפִיו לִכְתּוּב יִשְׂרָאֵל שֶׁכַּחַם בְּפִיהֶם, כִּי יֵשׁ הַפְּרֵשׁ
וְהַגְּדֹל בְּיַגְיָהֶם כְּרוּחַ מְזֻרָח מִמִּצְרַיִם וְלֹא קָרַב
זֶה אֶל זֶה כְּלָל.

כִּי בְּלַעַם אָף עַל גַּב שֶׁכַּחוּ בְּפִיו, זֶה תְּלוּי
בְּלַחַשׁ מְכַשְׁפוֹת, שֶׁהוּא לוֹחֵשׁ לְצַד סִטְרָא
אֲחֵרָא בְּלַחַשׁ מְכַשְׁפוֹת כְּמַעֲשֵׂה שְׂדִים, לֹא כֵּן
עִם קְדוּשׁ וְנִבְחָר, שֶׁכַּח פִּיהֶם הוּא עַל יְדֵי
תְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת וְעֵסֶק הַתּוֹרָה בְּלִי שׁוּם אֲמָצְעֵי
כְּלָל, רַק קוֹרְאִים אֶל ה' וְהוּא עוֹנֶה אוֹתָם,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד ז) 'מִי כֹה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל
קְרָאנוּ אֱלִיר'.

וְהִנֵּה, יִשְׂרָאֵל בְּכָל בְּקָר עַל יְדֵי תְּפִלַּת שְׁחֵרִית הֵם
מְכַרְתִּים כַּח הַסִּטְרָא אֲחֵרָא וְרוֹחִים אוֹתָהּ
לְחוּץ, וּבְכָל לִילָה בַּעַת שְׂכִיבָה עַל יְדֵי קְרִיאַת
שְׁמַע שֶׁהֵם קוֹרְאִים עַל מִשְׁתֵּם הוֹרְגִים וּמְפִילִים
כְּמֵה אֱלֹפִים וְרַבְבוֹת שֶׁל מְזִיקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(תהלים צא ז) 'פֶּל מִצְדָּךְ אֶלֶף וְרַבְבָּה מִימִינֶךָ'.

וְזֶהוּ שְׁאֵמַר הוּן עִם כְּלִבְיָא יְקוּם בְּבִקְר, וְעַל יְדֵי
תְּפִלַּתוֹ כְּאִרֵי יִתְנַשֵּׂא, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הוּא
מְלַךְ עַל כָּל הַסִּטְרָא אֲחֵרָא כְּאִרֵי שֶׁהוּא מְלַךְ עַל
כָּל הַחַיּוֹת, וְאִין הַסִּטְרָא אֲחֵרָא יוֹכֵלָה לְהָרִים
רֹאשׁ לְפָנָיו. זֹאת וְעוֹד, בַּעַת שְׂכִיבָתוֹ לֹא יִשְׁכַּב
עַד יֵאֱכַל טְרֵף וְדָם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה, שֶׁהוּא הוֹרֵג
הַמְזִיקִים לְאֱלֹפִים וְרַבְבוֹת, וְכָל זֶה בְּלִי לַחַשׁ
וּבְלִי מְכַשְׁפוֹת, רַק עַל יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה וְתְּפִלוֹת.
וּמִי [שֶׁ]כָּל אֲשֶׁר אֱלֹה לּוֹ, מִי יוֹכֵל לְעַמֵּד כְּנִגְדּוֹ,
אִין לָנוּ רַק לִישַׁב בְּדַד וְלָדָם אוֹלֵי נִנְצַל מֵהֶם:

**וַיֵּשֶׂא בְּלַעַם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁכֵּן
לִשְׁבִטָיו וְתַחֲיוּ עָלָיו רוח אֱלֹקִים (כד ב')**

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

'ותחיו עליו רוח אלקים' — על עם ישראל

יְדוּעַ כְּשֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עַל הָאֲדָם אִינוּ מְתִירָא

וַיִּצְרִיף באור, למה נאמר 'מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ' ולא נאמר בקצור 'על כל הארץ' וכיוצא בזה. ובכלל למה להזכיר המים (מים עד ים), הרי מלכותו של משיח היא על הארצות (יושבי תבל).

השלמות של ימות המשיח תלויה במעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות

ויש לבאר זה על דרך החסידות, על פי דברי רבנו הגאון (תניא ריש פרק לו), שהשלמות דימות המשיח תלויה במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, שעל ידי למוד התורה וקיום המצוות – 'בקולו תשמעו' – מכינים את העולם בלוי, ואת בני ישראל בפרט, לתכלית השלמות דימות המשיח.

וכיין שמדתו של הקדוש ברוך הוא היא 'מדה כנגד מדה', מוכן, שמעשינו ועבודתנו 'מביאים לביאת המשיח, צריכים להיות בדומה להעלויים שיהיו אז.

זאת אומרת, דכדי להגיע לגלוי מלכותו של מלך המשיח, שתהיה מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ, צריכה להיות עבודה הפרטית של כל אחד ואחד מעין זה.

על כל אחד מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח השוכת לנשמתו

וימתקן על פי המבאר בספר מאור עינים (להרה"צ כ" מטשערנאביל) בשם הפעל שם טוב 'שצריף כל אחד מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח הששף לנשמתו' ונכמו שנתבאר במקום אחר הרמז לזה בנגלה דתורה – דבירושלמי (מעשר שני טוף פ"ד) דרשו הפתוב 'דרך כוכב מעקב' (כד יז) על כל אחד ואחד מישראל, ובמקום אחר בירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) דרשוהו על משיח, והינו לפי שבכל אחד ואחד יש 'חלק קומת משיח'.

יצאו משם ישראל עד שהעלו כל הניצוצות, כמו שנאמר (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'.

וזוהו שאמר אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם לו, דהינו, בשעה שהוציאם ממצרים כל הניצוצות שהיו שם עשה להם כעוף יעופף והפריחם והרימם מתוך הקלפות והביאם אצלו.

אם כן, גם אפה אל תתמה אם תראה אותם נופלים ושוכבים בגלות, שהרי פריעת העם הזה ושכיבתו הוא כארי וכלביא שהם כורעים ושוכבים על השרף, כך העם הזה ושכיבתו בגלות היה לשרף ולהעלות הניצוצות.

וכיון שכן הוא העם הזה, מי יוכל לעמד כנגדו, ואני אין לי רק לומר לו בפה מלא, אפה העם הזה, מכריכך ברוך וארריך ארוה, כי כן ברכו אדון הכל, ואמר לי גם אני (לעיל כב יב) 'לא תאר את העם כי ברוך הוא':

וירך מעקב (ועד יהיה מושל אחר מעקב וכו', ועל מלך המשיח אומר כן שנאמר בו 'וירך מים עד ים', רש"י) (כד יט)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
הקדוה לשון הפסוק 'וירך מים עד ים' שהביא רש"י
בפשטות הפונה שמלך המשיח יהיה רודה ומושל בכל העולם בלוי, וכפרוש הרב אברהם אבן עזרא בתהלים שם (עב ח):
'מים הדרומי הנקרא הים האדם אל ים צפון שהוא ים אוקיינוס ומנהר נהר יוצא מעין שהוא בתחלת מזרח ועד אפסי ארץ שהוא בסוף מערב'.

פרשת בלק

ובעבודת האדם: 'הינם הקדמוני' הוא ראשית כל הכחות, שהוא כח החכמה [ראשית המחין], ו'הינם האחרון' הוא אחרית כל הכחות, שהוא כח העשייה. ואין עבודת האדם בשלמות עד שהאדם רודה ומושל מראשית כחותיו, כח החכמה, ועד אחרית כחותיו, כח העשייה.

כלומר: בתחלת הכל צריך האדם להיות רודה בכח החכמה ומחין שלו, שיהיה כלו בקדשה, כי כללות הנהגת האדם, לכל פרטיה, תלויה בשכל שבראש, שהמח שליט על הלב לשמרו מתאוות רעות כו'.

אבל לאידך צריך להיות העבודה וההשתדלות להיות 'רודה' עד 'ים האחרון', כח העשייה שלו, וכפי שרואים במוחש, שאפשר שבשכלו מבין האדם היטב כיצד צריך להיות הנהגתו בכל הפרטים, אבל אין בכחו לשלט על עצמו להביאו לידי פעל, ועד לעשייה מממש.

ואפשר שיהיה לו רגש טוב לכל דבר שבקדשה, כולל מחשבה טובה, ואף דבור טוב, ומכל מקום אינו בא לידי מעשה בפעל – והמעשה הוא העקר.

וזוהי ההתגששה, שעבודת האדם צריכה להיות 'מיים עד ים' – כי אי אפשר שעבודתו תהיה בשלמות, מבלי הרדיה והממשלה בשני קצוות אלו, 'הינם הקדמוני' ו'הינם האחרון', חכמה ומעשה.

אין לאדם להסתפק בעבודת ה' שלו אלא עליו להשפיע על כל סביבתו

אמנם, כל זה הוא באדם עצמו. ואף כח העשייה שלו, מעשה בפעל, שהוא רק בדברים שמוחזי הימנו, מכל מקום אפשר להיות שפנות עשיותיו אינה כדי לפעל מחוזי הימנו, אלא זהו רק חלק מעבודתו עם עצמו, שהבחינה שהוא חדור כלו בקדשה היא באשר

וכמבאר גם כן בספר התניא (אגרת הקודש טו), שגלוי הנקדה הפנימית שבלב כל ישראל, שהיא התקשרותו אל הקדוש ברוך הוא למעלה מדעת האדם (הסח הדעת), היא על דרך 'ציאת השכינה הפללית מהגלות והשביה לעד ולעולמי עולמים'.

ועל פי זה יש לומר, שזהו דיוק לשון הכתוב 'יורד [ומשלח] מיים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ', כי כדי לזכות לשלמות גלוי מלכות מלך המשיח בכל העולם כלו [גאולה כללית], צריך להיות מעין זה בעבודת האדם [גאולה פרטית], שניצוץ משיח שבכל אחד ואחד [נקדה הפנימית שבלב] צריך להיות רודה ומושל בכל חלקי ועניני האדם, וכיון שעניניו העקריים של האדם מתחלקים ל'ים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ', לכן גם במלכות משיח נאמר כן.

כאור ענין 'ים' ו'ארץ' בעבודת האדם

כאור הענין: החלוק בין 'ים' ו'ארץ' הוא, ד'ים' מורה על דברים המכסים (כמו בראי הים המכסים במי הים), ו'ארץ' מורה על דברים הגלויים. ובעבודת האדם: 'ים' קאי על כחות הנפש שבאדם עצמו, ו'ארץ' – פעלותיו בעולם שחוץ הימנו.

והנה בנוגע ל'ים' מדגיש הכתוב 'מיים עד ים', שיש שני 'ימים' שבהם צריך להיות הרדיה והממשלה. ויש לבאר ענינם של שני ה'ימים' בעבודת האדם, על פי מה שנאמר בנבואת זכריה (יד ח) 'והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלם חצנים אל הים הקדמוני וחצנים אל הים האחרון'.

שעל פי זה יש לפרש, דשני ה'ימים' הנאמרים בנוגע למשיח – 'מיים עד ים' – הם ה'ים הקדמוני' ו'הים האחרון', ראשית כל הימים ואחריתם.

מסכת אבות פרק ו

כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשונה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל אם אתה עשה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא (מ"ד)

הישר והטוב

רבי צבי הי"ש מליסקא זיע"א

גם כשאשר בן תורה אוכל עליו להסתפק ולהנות מהמועט

הנה קשה לכאורה, וכי אם אהד אוכל בשך נאמר עליו שאינו תלמיד חכם. אף הענין הוא, על דרך המבאר בהרמב"ם ו"ל (דעות פ"ד ה"א) שלא יאכל האדם רק אם הוא רעב ולא ישתה רק לצמא ולא יישן רק אם הוא צריך לכוף.

והנה נחזי אנו, דמי שהוא באמת רעב ובשביל רעבונו רוצה לאכל, בודאי גם פת במלח יאכל ולא יבקש למעונים דוקא, פי מכרח לאכל מה שיש לו, וכן אם צמא לשתות, בודאי לא יבקש יין או שכר, כי אפלו מים ששיג ראשון ישתה, וכן אם צריך לישן, גם על הקרקע יישן.

וזוהו שאמרו כך הוא דרכה של תורה פת במלח תאכל, שאז אתה אוכל בעת שאפלו פת במלח תוכל לאכל, וכן פלם. וחיי צער תחיה, דהינו שמה שלאחר שאינו אוכל רק לתענוג הוא חיי צער, תהיה לך לחיות.

ואם אתה עושה כן, אשריך בעולם הזה שלא יהיה לך דאגות גדולות פמובן, וגם אשריך בעולם הבא שיהיה לך פנאי לעבד השם יתברך. היצא לנו מזה שהצדיק צריך להסתפק במעוט וכפי ההכרח (להג הסוכות):

בא גם לידי מעשה בפעל.

וזוהו שממשיך בכתוב שלא מספיק מים עד ים, אלא צריך להיות גם פן הרדיה וימנהר עד אפסי ארץ.

והענין בזה: הובא לעיל פרוש הרבי אברהם אבן עזרא ד'נהר' זה הוא הנהר יצא מעדן, שענינה של יציאה זו מעדן הוא (בהמשך הכתוב) 'להשקות את הגן', שבתחלת הבריאה הוא היה מקומו של אדם הראשון, וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה.

ובכללות, קאי על כללות העולם, שנקרא 'גני' – גנו של הקדוש ברוך הוא – וקמו שנגמר (שה"ש ה א) 'באתי לגני אחתי בלה'. וזוהי עבודת האדם, 'לעבדה ולשמרה', שעל ידי עבודתו בברור וזוכף העולם, הרי הוא פועל ומגלה בכל העולם פלו, שיהיה נכר בו שהוא 'גנו' של הקדוש ברוך הוא.

וזוהי הדגשת הכתוב וימנהר עד אפסי ארץ – שאסור לו לאדם לסגור את עצמו בד' אמותיו ולא לחשב על דבר העולם שסביבו, באמרו 'אני את נפשי הצלתי', והוא נמצא ב'עדן' (מקום של גלוי אלקות) – אלא צריך להתעסק בהעבודה עם הנהר, 'להשקות את הגן', לברר ולזכף (בכחו של הנהר היצא מעדן) את כל העולם פלו, עד אפסי ארץ.

ועבודה זו היא המביאה לידי שלמות מלכות המשיח, יתרוך מים עד ים וימנהר עד אפסי ארץ, שנוסף על השלמות של משיח עצמו, 'שפיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד', הרי 'יתקן את העולם פלו לעבד את ה' ביעד שנגמר 'כי אז אהפך אל עמים גו' לקרא כלם בשם ה' גו', בגאולה האמתית והשלמה, תכף ומיד ממש (חלק לח עמ' 100):

שבת קדש • למוד התורה בשבת

בן איש חי

רבי יוסף חיים מבגדד זיע"א

עסק התורה ביום השבת ערכו אלף פעמים יותר מעסק התורה של ימי החל

אמר רבותינו ו"ל לא נתנו שבתות לישראל אלא לעסק בהם בתורה, והינו כי ישראל יש בהם פח לבנות בננו הרוחני ועליוני על ידי עסק התורה וכו', וזה הבנין שבונים אותו על ידי עסק התורה הוא נעשה בחלק עולם הבא.

ולכן בשבת שהוא מעין עולם הבא כמו שאמרנו חז"ל (ברכות טו:), צריך להרבות בו בעסק התורה, כי אז יצליחו בו יותר בבנין הרוחני. ולכן פתבו המקבילים ו"ל הגדול הפעל הנעשה מעסק התורה ביום השבת אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי החל:

תורת חיים

רבי דב בער מליובאוויטש זיע"א

בשבת הזמן ללמוד סודות התורה

בשבת הרי בורר אסור, ולכך גם ברוחנית בשבת, שזהו במגפה ונעלה למעלה בעולם הנשמות בגן עדן וכהאי גוונא שאין שם ברור בטוב ורע כשר פסול כו', רק סודות התורה לומדים בשבת, כמו בזהר ובספרי הקבלה כו', ולא בניגועה ועמל בפפול.

ולכך היו דורשים בשבתא בהלכות פשוטות כו', כמו שאין דרך ארץ ועובדין דחל בשבת אפלו בדבור כמו שגאמר 'ממצוא חפצך ודבר דבר', פירוע כמו שתפלה וסעודת השבת בבחינת 'קדש' העליון כנ"ל:

אגרות קדש הרי"צ

רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זיע"א

מי שאינו יכול להאריך בתפלה ולמוד בימות

השבוע יקבע זאת ליום השבת

ובדבר מצבו הרוחני, פלך לך מדרך זו של התפעלות חיצונית דחיצונית שאין בהם תועלת כל שהיא, ובחר לך עבודה מסדירה ללמוד בכל יום ויום כמה שאפשר לך, ותשמר את זמני דיום השבת שיהיה מסדר בשעורים קבועים בלמוד אריכות התפלה והתעודות.

באחד ההתעודות של זקני החסידים בשנת תרנ"ד שמעתי מספרים, את אשר שמעו מזקני החסידים בשנת תר"ה, מה שספרו בשם החסידים מקשרי הוד כבוד קדשת אבי אדוני זקני מורי ורבי אדמו"ר האמצעי וצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

אשר החסידים המלמדים, בכל ימות השבוע לא היו יכולים להתעסק כל כך באריכות התפלה ובאריכות למוד החסידות, מפני יראתם שלא תהיה עבודת מלאכתם מלאכת הנהיה במלמדות שלא על צד השלמות בשמירת הזמן ומסירת הכחות על זה, ועקר עסקם בתפלה ובלמוד חסידות הנה בשבת קדש.

הם היו אומרים: בשבת נאמר 'שמור את יום השבת לקדשו' בלמוד ובתפלה, ואז הנה בכל ימות השבוע הנה וכו' את אשר למדת ואת אשר החלטת בתקון המדות בהתעוררות התפלה דיום השבת.

כה חיו החסידים בסדר מסדר, כל אחד לפי מצמדו ומצבו דאג לנפשו למלאות את תעודתו בירידת הנשמה בגוף:

לקוטי דבורים

רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זיע"א

נצול כל שעות השבת ללמוד התורה

השבת של בן תורה צריכה להיות בת עשרים

גם ללמד בעצמו וגם להשפיע על אחרים ללמד. מוכן הדבר שצריכים גם לאכל ולישן, אך את הזמן היותר צריכים לנצל לתפלה וללמד.

כן תורה המטיל בשבת מחלל את ה'

כשכן תורה מנצל את השבת הקדושה לטיולים ולדברים בטלים, הרי הוא מתטיא חס ושלום את הרבים. אומרים: אם בן תורה מבזבז את השעות הקדושות של השבת לטיולים ולדברים בטלים – מה יעשו יהודים פשוטים? אלא אם בן כשדברים בלמוד בשעת הטיולים יכולים לקיים במשך חצי שעה או שעה:

יש שעות מלאות. המספר עשרים וששה הוא כנגד שם הוי"ה. כלומר, על עשרים וארבע השעות הקדושות של שבת קדש, יש להוסיף שעה אחת מלפניהן מחל על הקדש וכן שעה אחת מלאחריהן, להמשיך את ענג שבת בימי החל הבאים.

על שבת קדש כתוב מינייה מתברכין כולא יומיא – מהשבת הקדושה מתברכים כל ימי השבוע. כששומרים על השבת כראוי, הרי זה מביא ברכה בכל ימי השבוע.

את עשרים ושש השעות של השבת צריך בן התורה לנצל בקדושה, בתורה ובעבודה,

אוצרות גאוני הדורות

אבל יכלו לא תראה, שלא ישיגו לכולו, וקאמר המסורה הטעם ד'כלו מחמדים, עד כאן דברי הקדושים ודברי פי חכם חזן. וכוזה יש לומר, דעל בן ירא בלק רק מהכלל, ואמר את כל אשר עשה ישראל, פרוש מה שהכלל עשה, שזכות הכלל גדולה עד מאד, לכן יגבר מואב אפלו מן העם שהם במדרגה קטנה מחמת שהם רב, ויהן אל כביר לא ימאס (איוב לו ה), וכל שכן מפני בני ישראל שהם במדרגה גבוהה.

ויגבר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל (כב ג)

מכתב סופר

רבי טעמון סופר זצ"ל

יראת מלך מואב שמא יתגורו עמו על ידי ישראל

ויש לרקדק שנוי הלשון, פעם ויגבר פעם ויקץ, פעם עם ופעם ישראל. ויש

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי (כב ב)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה סארפונקעל זצ"ל

בלק חשש מהזכות של כלל ישראל

יש לרקדק, דלכאורה נראה תבת פלי כמיתר, וגם להלן פתיב (פסוק ד) 'עתה ילחכו הקהל, משמע נמי דמכלל ישראל ירא.

ונראה לעניות דעתי, על פי מה שפרש הקול אר"ה זי"ע המסורה תרי פעמים 'וכלו', חד הכא אפס קצהו תראה וכלו לא תראה (להלן כג יג), ותריז 'וכלו מחמדים' (שיה"ש ה טו), ופרש הוא ו"ל, דבלעם רצה לקלל ישראל וחפש עברות בישראל שתחול עליהם הקללה חס ושלום, וידוע שבלק היה קוסם יתור מבלעם, ולמד בלק לבלעם שפשוטו לחפש במעשיהם לא ישיג עליהם כי אם בפרטיות דאז יוכל למצא בהם חסרון, אבל הכלל ישראל הם טובים, וזהו שכתוב אפס קצהו תראה'

פרשת בלק

הפבור שלו, משום דהמדינה עשאו למלך, מה שאין פן רב יכול למחל דתורה דיליה הוא, ולפי זה הקב"ה דכל הפבור שלו והוא הממליך מלכים, ודאי דיכול למחל על פבורו כדין רב שמחל על פבורו דמחול. וזה שכתוב 'וסלחת לעוננו כי רב הוא', פרוש שיש לו דין רב דיכול למחל כנ"ל.

ובזה יש לפרש בפרשת בלק ויגר מואב מפני העם כי רב הוא, 'העם' הוא מדרגה קטנה, מכל מקום יכולין לעשות תשובה ומהני מחילה, כי רב הוא, דיש לו להקב"ה דין רב כנ"ל. (דרוש לרי"ה, וכן כתב בקיצור בפרשת)

ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא (כב ד)

אם למקרא ואם למסרת

רבי אהרן בן סמחון זצ"ל

בלק מלך מואב היה גם מלך זמני במדין

יש להבין, מדוע פתרו מואב מבני ישראל, ויהי צוה ה' את משה 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה' (דברים ב, ט). עוד יש להבין, לשם מה מזכיר כאן הכתוב שבלק היה מלך מואב

ונראה לבאר, בהקדים מה שיש לדקדק בפסוק, שכתוב "בעת ההיא" יתרות. וכתב רש"י לבאר, שבלק היה מנסיכי מדין. ובין שמת סיחון, מנו המואבים את בלק למלך עליהם, לצרף שעה עד שימצאו מלך הראוי להם.

ומעתה, אפשר שכונת התורה לומר, כי הטעם שפתרו המואבים מישראל, על אף שמצויים ישראל שלא להלחם אתם,

לומר דידע מואב שישראל לא ילכדו ארצם מצד מניעת השם שאמר להם 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה', רק יראו מעמם גופא כשיראו ויודעו על ידי ישראל גבורות הבורא, יעזבו את מלכם ויגירו עצמם, וישאר המלך והשרים בלא עם.

וזה שאמר ויגר מואב מפני העם מאד, כלומר מלך מואב ושריו יראו מפני עם, כי רב הוא רצה לומר שישראל במדרגה גדולה, כמו רב לכם בני לוי' (לעיל טו ד), ומסים שיצאתם היה ויקץ מואב מפני בני ישראל שמלכות מואב יוקץ מפני בני ישראל.

ובזה יש לפרש הפסוק (שמות טו טו) 'אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב לאחזמו רעד נמגו כל ישרי כנען, וקשה גפי אדום ומואב מזכרים רק השרים, וגבי כנען אמר 'כל ישרי כנען'. ולהנ"ל יובן, כי באדום ובמואב לא יכלו ישראל להלחם, ולכך לא פתרו רק שרי המדינה שעמם יעזבו אותם ויחיהו כי נפל פחד ישראל עליהם, אבל כנען פתרו כל יושביהם, כי גבם כתיב (דברים כ טו) 'לא תחיה כל נשמה'.

פתחי תורה

רבי פתחיה הורנבליט זצ"ל

התשובה מועילה למחילת העונות כדין רב שיכול למחל על פבורו

וסלחת לעוננו כי רב הוא. ואין לו פרוש, ויש לומר דידוע מה שהקשו המפרשים האיוף מהני תשובה דהקב"ה מחל, הא קימא לן (קידושין לב:) מלך שמחל על פבורו אין פבורו מחול.

אולם יש לומר כן, דהטעם דמלך שמחל על פבורו אין פבורו מחול דאין

ממשה, וגם אֶפְשָׁר שֶׁהוּא שׁוֹה עִם מֹשֶׁה, אֶפְשָׁר שֶׁהוּא בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָה מִמֹּשֶׁה. וּבָזֶה יִבְחַן, דִּהְיֶה גְבִי מֹשֶׁה כְּתִיב (במדבר ט ח) 'עֲמְדוּ וְאַשְׁמְעָה מֵה יִצְוֶה', וְאִם נִרְאָה שְׁבִלְעָם יֹאמֵר לָנוּ שֶׁיָּבֹאוּ בַּפֶּעַם הַזֹּאת, אִזְּ סִימָן הוּא שֶׁהוּא גְדוֹל מִמֹּשֶׁה וְיֵשׁ בּוֹ מִמֹּשֶׁה, דִּהְיֶה אִינוּ צָרִיף לְטַל רְשׁוֹת מֵאֵת ה'.

וְיֵאָמֵר יְדַחֲנוּ, דִּהְיֶנוּ שִׂיאֵמֵר שִׂישְׁאֵל לְהַבּוֹרָא, אִזְּ סִימָן הוּא שֶׁהוּא שׁוֹה לְמֹשֶׁה, וְאִזְּ אִינּוּ בּוֹ תוֹעֵלֶת, וְאִף שִׁקְלָל לֹא יִהְיֶה מִדְּעֵתוֹ רַק מִחֲמַת רְצוֹן הַבּוֹרָא. וְכֹאשֶׁר אָמַר 'לִינוּ פֹה הַלֵּילָה' אִזְּ רָאוּ שֶׁהוּא אִף פְּחוּת מִמְדְּרָגַת מֹשֶׁה, וְאִזְּ אִינּוּ בּוֹ תִקְוָה, כִּי גַם אִם יֹאמֵר וְיִסְפָּים לְקַלֵּל, הֲלֹא מֹשֶׁה יַעֲמֵד וְיִכְרֹף כְּנַגְדּוֹ, וּמֹשֶׁה הֲרִי הוּא בְּמִדְרָגָה גְדוֹלָה יוֹתֵר מִבְּלָעַם.

וַיֹּאמֶר בְּלַעַם אֵל הָאֱלֹהִים בְּלַק בֶּן צֶפֶר מֶלֶךְ מוֹאָב שְׁלַח אֵלַי (כב ט)

רבי אלישע אגייני זצ"ל

(הובא בספר 'רמת שמואל' לאביו רבי שמואל זצ"ל)

מדוע נתן בלעם כבוד לבלק?

יֵשׁ לְדַקְדָּק, אִיזְּה צָרִף רָצָה בְּלַעַם לְתַאֵר אֵת בְּלַק כִּי "מֶלֶךְ מוֹאָב". וְיִיבֹן בְּהַקְדָּמָה אֵת דְּבָרֵי הַמְדְּרָשׁ (ש"ר ז, א), שֶׁאָמַר הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה וְאֶהְרֹן שִׁיְנַהֲגוּ כְּבוֹד בְּפָרְעָה, כִּינּוּ שֶׁצָּרִיף לְחַלֵּק כְּבוֹד לַמְּלָכוֹת. וְכֵן עָשָׂה מֹשֶׁה, שֶׁאָמַר "וַיִּרְדּוּ כָל עַבְדֶּיךָ" (שמות יא, ח). שֶׁאֵע"פ שֶׁפָּנְתוּ הֵיטָה שֶׁפָּרְעָה בְּעֲצָמוֹ יֵצֵא לְחַפֵּשׂ אֵת מֹשֶׁה, מִפְּאֵת כְּבוֹד הַמְּלָכוֹת, אָמַר אֵת הַדְּבָר עַל עַבְדָּיו. וְכֵן כָּתַב רִש"י עה"פ "וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה" (בראשית מח, ב), שֶׁנֶּהְגָּה יַעֲקֹב בֶּן פְּדֵי לְחַלֵּק כְּבוֹד לְיוֹסֵף, אִף שֶׁהוּא בְּנוֹ, מִכְּאֵן שֶׁחֹלְקִים כְּבוֹד לַמְּלָכוֹת.

הוא משום שבלק היה "מֶלֶךְ לְמוֹאָב בְּעַת הַהִיא". כְּלוּמֵר, לְפִי שֶׁעֲתָה מֶלֶךְ מוֹאָב הוּא בְּלַק, וְהוּא אִינוּ מוֹאָבִי אֲלֵא מִנְסִיכֵי מִדְּיָן, א"כ יִהְיֶה מֵתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְהִלָּחֵם בּוֹ. וְאִף כִּכְל בְּנֵי מוֹאָב אֶפְשָׁר לְהִלָּחֵם, שֶׁהֲרִי כָל בְּנֵי מוֹאָב שְׂכִימֵם לוֹ, וְנִחְשָׁבִים לְמִדְּיָנִים, וְלָכֵן פָּתְרוּ מִיִּשְׂרָאֵל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וַיִּלְכוּ זַקְנֵי מוֹאָב וְזַקְנֵי מִדְּיָן וְקַסְמִים בִּינֵם (כב

ט)

דְרוּשֵׁי וְחִדּוּשֵׁי רַבִּי עַקִּיבָא אֵיגֵר עַל הַתּוֹרָה

ספקם של זקני מדן במדרגת בלעם

פֶּרֶשׁ רִש"י ז"ל, נִטְלוּ הַקַּסְמִים, שְׁלֹא יֹאמֵר אִינּוּ כְּלֵי תִשְׁמִישֵׁי עַמִּי, דְּכָר אַחֵר קַסְם זֶה נִטְלוּ בִּינֵם, אִם יָבֹא בַּפֶּעַם הַזֹּאת יֵשׁ בּוֹ מִמֹּשֶׁה, וְאִם יְדַחֲנוּ אִינּוּ בּוֹ תוֹעֵלֶת, וְכֹאשֶׁר אָמַר לִינוּ פֹה הַלֵּילָה, אָמְרוּ אִינּוּ בּוֹ תִקְוָה. וְהִרְבֵּה מִפְּרָשִׁים נְבוּכִים בְּפִרוּשׁ רִש"י.

וַיֵּשׁ לוֹמַר עַל פִּי דְאֵיתָא בְּפִרוּשׁ רִש"י (כב

ט), 'וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֵל זַקְנֵי מִדְּיָן' וְהֵלֵא מְעוֹלָם שֶׁנָּאוּ זֶה אֵת זֶה וְכוּ', אֲלֵא מִיִּרְאָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם, וּמֵה רָאוּ מוֹאָב לְטַל עֲצָה מִמְדְּיָן, כִּינּוּ שֶׁרָאוּ שִׁישְׁרָאֵל מְנַצְחִין שְׁלֹא כְּדָרָף הַטְּבַע, אָמְרוּ מִנְהִיגִם שֶׁל אֱלוֹי בְּמִדְּיָן נִתְגַּדַּל, נִשְׁאֵל מֵהֶם וְכוּ', אָמְרוּ אִינּוּ כַחוֹ אֲלֵא בְּפִיו, אִף אִינוּ נְבוּא עֲלֵיהֶם בְּאֵדָם שֶׁכַּחוּ בְּפִיו. וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה, אִיךָ חֲשַׁבּוּ שִׁיִּפְעֵלוּ דְּבָר עִם בְּלַעַם, הֲלֹא מֹשֶׁה עוֹמֵד כְּנַגְדּוֹ, וְאִם הוּא יִקְלָל אִזְּ מֹשֶׁה יִכְרֹף, וּבְמֹשֶׁה כְּתִיב (במדבר יב ט) 'בְּכָל בֵּיתִי נִגְמָן הוּא'.

וַיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁהֵם נִסְתַּפְּקוּ בְּמִדְרָגַת בְּלַעַם עַל שְׁלֵשָׁה אָפְנִים, דְּאֶפְשָׁר שְׁבִלְעָם גְּדוֹל

פרשת בלק

אכן השי"ת רצה להראות חבתן של ישראל, ונראה אליו תכף ביום נכמו שפתיבתי להלן בפסוק ויגר אלקים אל בלעם וגו', ויאמר לו אלקים לא תלך עמהם וגו', ובלעם מחמת רשתו שחשב אולי פתה את הקב"ה כביכול שיתרצה, על כן לא רצה לגלות תכף אל השרים, רק המתין עד הבקר ויגמם בלעם בבקר ויאמר לכו אל ארצכם וגו'.

וכאשר באו השרים אל בלק ספרו לו כי פקד עליהם ללון שם מחמת כי הוא חוזה רק חזיון לילה, על כן השרים השניים פנו דרכם לבא אל בלעם בסוף היום סמוך ללילה, כי בלאו הכי יהיה ההכרח ללון שם, על כן לא היה צריך לאמר להם לינו פה, פרוש בעיר הזאת, כי בלאו הכי לא יצאו מן העיר בלילה, רק אמר להם שבו נא בזה גם אתם הלילה, ואחר כך ואדעה מה יספ ה' דבר עמי, כי בלעם חשב שלא יתראה אליו כביכול בלילה רק ביום המחרת, וגילה להם כי בפעם הראשון גם כן נגלה אליו ביום, רק שלא רצה לגלות הבשורה הרעה תכף והמתין עד הבקר אולי יתרצה בתוך כך, אבל אתם תדעו שההכרח לשבת בזה כל הלילה ואחר כך אדעה מה יספ וגו'.

אולם השי"ת נגלה אליו בלילה יען כי בזה התשובה קום לך אתם אף את הדבר וגו' לא נפר בפרהסיא חבתן של ישראל כיון שהרשה לו לילך, על כן נגלה אליו [בלילה] כביכול פהגלו. ויגמם בלעם בבקר ויחבש את אתנו, ולא נזכר כי בבקר השיב להם תשובתו יתברך, רק בודאי שתכף בלילה כאשר נגלה אליו כמו שכתוב ויבא אלקים אל בלעם לילה, אמר להשרים הבשורה שהרשה לו לילך, אף חבישת האתון היה בבקר.

לפי זה, נוכל לומר כי מה שהוסיף בלעם ואמר על בלק שהוא "מלך מואב", פונתו בזה, לומר לה' שמפיון שבלק הוא מלך, הרי צריך אני לנהג כבוד במלכות ולא לסרב לדבריו. ובטענה זו, רצה בלעם שה' לא יעכב בעדו מלקלל את ישראל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יספ ה' דבר עמי (כב יט)

מי נח

רבי נח קניגסברג זצ"ל

חלוק התגלותו של הקב"ה לבלעם בשלוחים הראשונים לבין השליחים השניים

יש לדקדק למה לא אמר להשרים השניים לשון 'לינה', רק 'שבו נא בזה גם אתם הלילה'. גם מה הלשון 'בזה', ולא אמר 'פה' כאשר בתחלה. ויבא אלקים אל בלעם לילה ויאמר לו וגו', ובפעם הראשון לא כתוב 'לילה'.

ונראה לי דהנה קמא לן (פסחים ב) לעולם יגס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב, ומן הסתם אין דרך השרים ומלכים לצאת מן מקום עיר מושב בלילה, וגם ישתדלו לבא למלון גם כן בעוד יום. ואם כן יש לומר, דשרים הראשונים באו אל בלעם בעוד יום גדול, עד שהיה עדין שהות לזקני מדון להניחו ולילך לדרך, וכששמעו שהוא מדחה אותם ופוקד עליהם ללון, כמו שפרש רש"י קסם זה נטלו בידם, ועל כן אמר להם בלעם לינו פה הלילה אף שעדין היום גדול, מחמת כי ידע אשר כביכול השי"ת אינו רגיל לדרך עמו רק בלילה, על כן וישבו שרי מואב, וזקני מדון הלכו להם.

ישכן", שלעם ישראל אין שיכות עם הגוים, שאין הגוי נחשב "רעהו" של היהודי, ולכן שור של יהודי שנגח שור של גוי פטור. אמנם, שור של גוי שנגח שור של יהודי, שהוא דין "בגוים", אי, "לא יתחשב", כלומר, שלא מתחשבים עם מה שאמר הפסוק "הן עם לכרד ישכן", ולא אומרים שמכין שהגוי לא נקרא "רעהו" שהיה פטור, אלא במקרה זה הגוי יהיה חב, מין שהפקיר ה' את ממונם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל (כג)

(

צלותא דאברהם

רבי אברהם קליינפלאץ זצ"ל

תקומת ישראל לאחר שירורים למדרגה התחתונה

יתכן הפרוש על דרך דאיתא במדרש (שמור"ד א ט) על הפתוב (שמות א י) 'ועלה מן הארץ', כל זמן שישראל בירדה התחתונה הם עולים וכו', אמר דוד (תהילים מד כו) 'כי שחה לעפר נפשנו וכו' אותו שעה קומה עזרתה לנו', ע"כ. וזה שאמר מי מנה עפר יעקב, רצה לומר שהם משולים בעצמם כעפר, ועל ידי כן הם עולים, וזהו ומספר את רבע ישראל.

הפתוב את הלשון מ'הבטה' ל'ראיה'. ויש להקדים את דעת רבי פנחס המוכא במדרש (איכ"ר ה, א), 'שהבטה' היא מרחוק, כמו שנגאמר "הבט משמים וראה" (ישעיה סג, טו), ו'ראיה' מקרוב, שנגאמר "וירא פי לא יכל לו ויגע בכף ירכו" (בראשית לב, כו).

ולפי זה יש לבאר, שחשב בלק, פי אף שפעת עם ישראל צדיקים, מפל מקום

הן עם לכרד ישכן ובגוים לא יתחשב (כג ט)

זבח השלמים

רבי משה גלאנטי זצ"ל

שור של יהודי שנגח שור של גוי פטור

יש לבאר ע"פ המבאר במשנה בב"ק (לז:), שור של יהודי שנגח שור של גוי, היהודי פטור מלשלם. אבל אם שור של גוי נגח שור של יהודי, הגוי חייב לשלם. ושאלה הגמ' (סו לת), מה סבת החלוק בזה, אם משום שנגאמר "וכי יגף שור איש את שור רעהו" (שמות כא, לה), שחייב רק כששורו נגח את "שור רעהו" ולא את שורו של הגוי, שאינו בכלל "רעהו", אם כן, גם כששור של גוי נוגח שור של יהודי, שאינו בכלל "רעהו", צריך להיות פטור. ותרצה הגמ', שפיין שאמות העולם לא קימו את שבע מצות בני נח, הפקיר ה' את ממונם, שנגאמר "עמד וימדד ארץ ראה ויתר גוים" (חבקוק ג, ו).

ובאר מהרש"ל (סו), שאכן הלמוד הוא מן הפסוק "שור רעהו" ולא שורו של גוי, שאינו בכלל "רעהו", וכאמור. ואמנם, מן הדין היה צריך לפטר גם באשר שור של גוי נגח שור של יהודי, בא הפסוק "עמד וימדד ארץ ראה ויתר גוים", ללמד, שהגוי חייב מין שה' הפקיר את ממונם.

ובזה יובן, מה שאמר הפסוק "הן עם לכרד 70 ללא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל

(כג כא)

זכרון משה

רבי משה מאמאן זצ"ל

בלעם השיב לבלק שכעת אין סבה שה' יעניש את ישראל

יש להבין כפילות הפתוב "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", שמשמעותם כי אין חטאים לישראל, ומדוע תזר ושנה הענין. עוד יש לדקדק מדוע שנה

פרשת בלק

עלמא דיליה היא, מצי מחיל ליקריה ומנהניא תשובה להם.

ויש שתרכו דהא דמהניא התשובה לישראל, הטעם משום דהוא אב לישראל והם בניו לו, פדכתיב (דברים יד א) 'בנים אתם לה' אלהים', ואב שמחל על כבודו, כבודו מחול. ויש ראה לתרוץ הראשון דמצי מחיל ליקריה משום דכולי עלמא דיליה, מענין יציאת מצרים, דכתיב בה (שמות יג כא) 'וה' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן' וגו' כמו שאמר בש"ס (קידושין לב).

וזהו שאמר לא הביט און ביעקב וגו', הינו כשחוטאים ישראל וחוזרים בתשובה הוא מוחל וסולח להם, ומנהניא מחילה וסליחה להם, וה' אלהיו עמו, ואף דתרועת מלך בו דדין מלך יש לו, ואנן קנימא לן דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, עם כל זה אפלו דנימא הכי דדין מלך יש לו, מצי מחיל, דשאני קוב"ה דכולי עלמא דיליה היא, ומצי מחיל ליקריה, וראה לזה מיציאת מצרים, דכתיב בה 'וה' הלך לפניהם יומם' וגו', דמחל ליקריה, והטעם דכולי עלמא דיליה היא, גם כאן מהניא התשובה להם, ומצי מחיל ליקריה, וזהו שאמר אל מוציאו ממצרים וגו'.

ולגבי תרוץ השני דאנן בחינת בניו לו יתברך, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, נוכל לומר דזהו פנות הפסוק לא הביט און ביעקב וגו', דמהניא התשובה לישראל, וכי תימא ותרועת מלך בו דדין מלך יש לו, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ואם כן היאך יכול למחל להם על ידי התשובה, לא קשה, דישראל דין כן יש לו, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול.

וראה לזה דדין כן יש לו מיציאת מצרים, כמו שאמר המפרשים, דהיאך ירד בכבודו ובעצמו לארץ מצרים מלאה גוללים

עתידים הם לחטא בעבודה נרה וגלוי עריות, וכפי שאכן היה, שזנו עם בנות מואב ועבדו לפעור. וכינן שכן, אולי יספיק ה' להענישם כעת, על העתיד. על זה השיב לו בלעם, "לא הביט און ביעקב". כלומר, שה' אינו מביט ברחוק על "און" שעתידים עם ישראל לעשות בעתיד, ולכן אינו מענישם כעת על חטאים שעתידים לעשות. וממשיך בלעם ואומר "ולא ראה עמל בישראל", ומפנין שעכשו עם ישראל צדיקים ואין ה' רואה בהם כעת שום עברה, ממילא אין שום מקום להענישם. (באדיבות מכון

חכמי ספרד נתיבות)

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל
ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו. אל מוציאו
ממצרים (כג כא-כב)

ויאמר עזרא

בני עזרא טאראב ז"ל

הטעם שהתשובה מועילה לכפר אף שמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול

יש לפרש כמה שכתבו המפרשים, דהא דמהניא תשובה לחוטאים, מאחר דקנימא לן (רמב"ם מלכים פ"ב ה"א) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, היאך הקב"ה מקבל תשובה השבים ולמחל להם.

ותרצו שאני קוב"ה דמאחר דכולי עלמא דיליה היא, מצי מחיל ליקריה, דהאי דינא דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, הוא דקא לגבי בשר ודם, דלאו כולי עלמא דיליה, מה שאין כן לגבי ה'. וממילא טעמא דמהניא תשובה לישראל ולא לאמות העולם הוא, משום דאמות העולם אינם מודים דכולי עלמא דיליה, והדר דיניה כפיכול לגבי דינהו כמלך בשר ודם שאינו יכול למחל על כבודו, מה שאין כן לגבי ישראל דאית להו דכולי

(שם כד לו) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֶה. וְהַשְּׁלִישִׁי בְּזִכּוֹת יַעֲקֹב שֶׁקָּרָאוּ בֵּית, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כח טו) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֵל. ושנים הראשונים תרבו, אבל השלישי [שהוא בזכות יעקב] יבנה על ידי הקב"ה ולא יתרב לעולם. וְהִנֵּה חֲרָבָנָם שֶׁל שְׁנֵי הָרִאשׁוֹנִים הִיָּה טוֹבָה גְּדוּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּחֱפְּרוּ בָּנָה. וְעֵינֵינוּ שֶׁל בַּלְעָם הִיָּתָה צָרָה בְּטוֹבָה זו שֶׁעֲתִידָה לְבֹא לְיִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן אָמַר מַה טָּבוֹ אֶהְיֶיךָ יַעֲקֹב, דִּהְיִנּוּ מַה טוֹב הִיָּה אֵלֶיךָ אֶהְיֶיךָ, כְּלוֹמַר הַמְשָׁכָן, בְּשִׁבִיל יַעֲקֹב, וְאִם כֵּן לֹא הִיָּה הַמְשָׁכָן נִחְרַב לְעוֹלָם, וּמִמִּילָא מִשְׁכַּנְתִּיךָ יִשְׂרָאֵל, דִּהְיִנּוּ יִשְׂרָאֵל בְּעֶצְמָם יִהְיֶה הַמְשָׁכָן. זו היתה פונתו הרעה של בלעם, ובחסדי ה' נהפכה לטובה.

תוכחת חיים

נבי חיים פאלאג'י זצ"ל

עשית עניני עולם הזה בדרך ארעית

נראה לפרש על הדרך שפרשו פת הקדמונים בכוננת הפתוח בסדר וישלח (בראשית לג יז) וַיֵּיכַן לוֹ בַּיָּת וַיִּמְקְנֶהוּ עֲשֶׂה סֶכֶת, כי הירא את דבר ה' והוא בר דעת, הרי הוא יודע ומבחין, כי כל קניני העולם הזה, אכילה ושתייה ומלבושים נאים ובתים מרווחים, הכל הוא הכל וריק, כי לא במותו יקח הכל, ולא ירד אחריו כבודו.

וזה אמרו ויכן לו בית, מה שהוא נוגע לו ולנשמתו כשהוא מת והולך לעולם הבא, שם מבקש לבנות לו בית, בית הירת קבוע. וימקנהו, כל קניני העולם הזה, עשה סכת בדרך ארעי. ונקדים עוד מה שכתב הרב רבנו בחיי סדר ויחי, והרב ילקוט ראובני שם [והביא דבריו בספר יוסף תהלות סימן קיד], כי שם יעקב מורה על עניני הגוף, ושם ישראל על עניני הנשמה לעולם הבא, יעין שם.

וטמא עצמו בכיכול, והוא כהן, ותרצו דמאחר דדין בנים יש לנו, אב מטמא לבנו, ואם כן מיציאת מצרים דהוא הוציאנו משם מוכח דדין בנים יש לנו, לכן לגבי התשובה היא מהניא, דאב שמחל על כבודו כבודו מחול.

וזהו שאמר ותרועת מלך בו, דאף דדין מלך יש לו, עם כל זה מהניא התשובה לישראל, יען דדין בנים יש לנו עמו ויתברך, וראיה לזה אל מוציא ממצרים דהוא יתברך ככבודו ובעצמו הוציאם ממצרים, והטעם דדין בנים יש לנו, ואם כן גם לגבי התשובה דישראל מהניא להו מהאי טעמא.

מה טבו אהליך יעקב משכנתך ישראל (כד ה)

ניצוצי שמשון

נבי שמשון מאוסטרופולי זצ"ל

צרות עין של בלעם בטובה שנשמחה על ידי חרבן בית המקדש

יש לרדק הלא אמרו חז"ל (סנהדרין קה:) מברכותיו של אותו רשע נראה מה שיהיה בלבו לקלל. שכל מה שאמר בלעם, היתה פונתו לרעה, ואיזו רעה יש בפסוק זה, הרי אדרבה, יש בכך רק טובה גדולה.

אך מצינו ברש"י (שמות לח כא) על הפסוק 'אלה פקודי המשפן משפן העדת', שני פעמים 'משפן', רמז למשפן שנתמשפן בשני חרבניו על עוונותיהן של ישראל. עכ"ל. כי חרבן הבית הנה כפרה על עם ישראל, ששפך הקב"ה את חמתו על העצים והאבנים (איכ"ר ד יז).

והנה ידוע (פסחים פח.) ששלושה בתי מקדש הם. הראשון בזכות אברהם שכתוב בו ה', שנאמר (בראשית כב יד) 'בהר ה' יראה'. השני בזכות יצחק שכתוב בו שדה, שנאמר

שורה עליהם, כאלו אמרו לו אין צריך לסגור העין, הרי זו היא סימ'ת עין, וראה אם תוכל להרע להם בעין הרע.

קהלת יצחק

רבי יצחק רייטבוך זצ"ל

נסתמא בלעם בעין אחת כדי שתוכל השכינה לשרות עליו

וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו כער ונאם הנבר שתם העין. ופרש התרגום על סתום העין וזה לשונו: ואמר גברא דשפיר חזי. ושמעתי בשם הבעש"ט ו"ל דכונת התרגום הוא פן, דאיתא במדרש מובא ברש"י ו"ל (כב ה), מפני מה השרה הקב"ה שכירתו על עובד גלולים רשע, כדי שלא יהיה פתחון פה לאמות העולם לומר שאתה רחקתנו, דאלו היה לנו נביאים חזרנו למוטב וכו', עין שם.

וזאת ידוע דלמעלת הנבואה צריכין קדשה יתרה. והאדם יש לו חמשה חושים, חוש הראיה, חוש השמיעה, חוש הטעם, חוש הריח, חוש המשוש. וכנגדן יש לו חמשה חושים רוחניים, כמו שכתוב (קהלת א טו) 'ולבי ראה הרבה חכמה ודעת', ונתת לעבדך לב שמע' (מלכים א' ג ט), ונהיחו ביראת ה' (ישעיה יא א), וכן יתר החושים. והאדם צריך לטהר ולקדש את חושיו החיצונים הגשמיים, ועל ידי זה חלה הקדשה על חושיו הפנימיים הרוחניים, ותחול עליו רוח הנבואה.

אכן בלעם הרשע היה ההפך מזה, כי טמא את חושיו החיצונים, כדאמרו רז"ל בסנהדרין (קה): שפא על אתונו, ועוד שהיה מעונן ומנחש ומכשף וקוסם קסמים, והאיד היה יכול לשרות עליו רוח הנבואה, וההכרח היה עצום מאד לעשותו לנביא שלא יאמרו

אם פן זה אמרו מה טבו אהליך יעקב, דמה טובו ומה יפיו ישעשה אהליך דרך עראי, בעין אהל יעקב, מה שהוא נוגע לעניני הגוף בעולם הזה. אבל משכנתיה, משכן בנוי, מה שהוא 'ישראל', במה שנגע בעניני הנשמה לעולם הבא.

מנושאי הפרשה

עורונו של בלעם

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

נסתמא בלעם כשרצה לקלל את ישראל

וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו כער ונאם הנבר שתם העין (כד א). פרש רבנו ישעיה הראשון בנמוקיו כתב ד, וזה לשונו: וישא בלעם את עיניו, וכתב שתם העין, עד שלא הרגה לקלל את ישראל היו לו שתי עינים, משעה שהיה לקללם נסתמא עינו, עכ"ל. והרב כלי יקר פרש שנסתמית עינו לפי שהיה רוצה לשים עין הרע על ישראל, עין שם.

הסתמא בלעם כשרצה לסגור עין אחת כדי להטיל עין הרע על ישראל

ואפשר לומר דרך הלצה במה שכתב הרב מהר"ר נפתלי כ"ץ בשיטתו לברכות משם המקבילים, דאי אפשר לשים עין הרע אם לא כפסוגר עין אחת, עין שם. וממנו נקח לתת טעם למה שנסמית עינו דרך הלצאי על פי הקדמתו ולא על פי פרושו, כי הנה הוא חשב לשים עין הרע על ישראל, והיה חושב לסגור עין אחת לפעל פעלת העין הרע, לכן נסתמא לרמוז לו כי אף אם הוא סמוי מן העין לא יוכל להטיל עין הרע, כי השכינה

נקודה, דאם פן היא חסרה ואין בה ממשות שישרה עליה רוח נבואה, אלא מכרח שהיתה שלמה, ורק פרגוד של לכן חופף וחוצץ עליה, ולכך לא היה יכול לראות בה, והרע של העין הוא בראיה.

וזה שאמר **נאם הנבר שחם העין**, שהעין אינה נקובה וחסרה אלא היא סתומה, שיש לכן חופף וחוצץ עליה שמונע הראות, אבל היא עצמה אבר שלם ועומדת במקומה ולא נעקרה ממקומה, ולכן **נאם שמע אמרי אל**, דהינו נבואה מסטרא דקדושה, כי ישרה רוח הנבואה על עין זו המכסית ונסתם פח הראיה שבה, דעל ידי כן נשארה טהורה שלא נעשה בה רע, ולכך היא ראיה שישרה עליה רוח נבואה מסטרא דקדושה, ומחזה שדי יחזה בראיה ורחנית ולא בראיה גשמית.

מאור ושמש

רבי יהודה קורניאט זצ"ל

נתרפא בלעם בעת שנאה את המלאך

וינל ה' את עיני בלעם וירא את מלאך ה' נצב בדרך (כב לא). שאנני תלמיד אחד, הרי בלעם חסר עין אחת והיה לו לומר 'את עין בלעם'. ואפשר שנתרפא באותה שעה כדי שיתגלה לו המלאך, ולא יהיה לו פתחון פה לומר שראהו בעין אחת. ואפשר שלזה נשא משלו ואמר 'שתם העין', ולא אמר עור או נקור העין, לומר שסתומה זו נתחדשה לו עכשו אחר שנתרפא.

האמות אתה רחוקתנו פנ"ל, לזאת היה הענין הזה קשה מאד, כי לא היתה עצה איך לעשות עמו.

מה עשה הקב"ה סמא ושתם לו אחת מעיניו, ולא היה יכול לחטא בזה העין, ועל ידי כן חלה הקדושה והנבואה על ידי זה העין שלא חטאה. וזהו שגלה לנו התרגום ופרש על שתים העין ד'שפיר חזי', רצה לומר מדהיה סומא באחת מעיניו, לזאת היה שפיר חזי הנבואה, אבל אם לא היה שתים העין, לא היה בו מקום ודרך לחול עליו הנבואה פנ"ל, ע"כ שמעתי בשם הבעש"ט ז"ל.

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

עינו הסמויה של בלעם היתה שלמה ובריאה אלא שחפף עליה לכן המונע כח הראיה

ונאם הנבר שתם העין נאם שמע אמרי אל אשר מחזה שדי יחזה (כד ג-ד). מקשים, איך זכה בלעם שישרה עליו רוח קדושה בנבואת אמת, והלא בלעם כל אבריו פגומים וטמאים היו, כי חטא בכל אבריו וטמאם בטמאת מת, ואיך שרתה עליהם רוח קדושה של נבואת אמת. ומתרצים, לכך היה סמוי באחת מעיניו, כדי שלא יעשה רע בזאת העין ויטמאנה, ואז על עין זו הסמויה שרתה רוח קדושה של נבואה, עכ"ד.

ואמרתיו, לפי זה יש לומר דעין זו לא היתה

מעשי צדיקים

עיר מוצאה של משפחת אביחצירא הרוממה, התגורר בעל בית פשוט שאנשים רגילים

כי ידעתי את אשר תכרך מברך ואשר תאר יאר (כב ו) ספר רבי אלעזר אביחצירא זיע"א, בתפילאלת

ספר רבי חיים פאלאגי זצ"ל, ביום ח' אדר תרכ"ו, בא לפני גוי טורקי שהגיע לעירנו איזמיר מעיר אחרת, בדרך עבר דרך בית הקברות, מאחר שהיה עיף ויגע, נרדם בין הקברים.

בעודו ישן, הופיעו לפניו שלשה זקנים ואמרו לו, "מדוע אתה ישן במקום הזה, קום ולך אמר לרב העיר כי יחפש ויתגן בדקי העיר, בחלול שבת, מאכלות אסורות ושאר עברות, כדי שלא תבוא עליהם מגפת החולירע ואלא תאנה עליהם רעה".

הגוי התעורר בבהלה, הלך במהירות לשכונת היהודים, ובקש את הרב, ען היה הגוי מסיח לפי תמו, וכשבא לפני היה בפחד מאשר ארע לו, פנראה שדבריו אמת, וכבר נתבאר מהזהר (סדר ויקרא), כי יש לעשות עקר מחלומות הגויים, לכן בקשתי לעורר הצבור בתשובה. (לב חיים א"ח סי' סה)

ניחר אף אלקים כי הולך הוא ויתצב מלאך ה' בדרך לטטן לו (בב בב)

אחד מקציני משטרת העיר קלצק, התנפל לסוחר היהודי ר' זיסל מילר וגרם לו צרות צרורות, הדברים הגיעו לידי כך שהוא טפל עלילת שוא על ר' זיסל בפני בית המשפט שכבכול עבר על 'עברה' חמורה, שהענש הצפוי עבורה היה שש שנות מאסר.

כאשר התפרסם הדבר רעשו יהודי קלצק, אף איש לא ידע כיצד לעזור לר' זיסל כנגד רשעותו של הקצין. ימים ספורים לפני המשפט הלך ר' זיסל לרבה של קלצק, **רבי איסר זלמן מלאר** זצ"ל, וספר על

היו לבקש ממנו ברכות, ופעמים רבות עשו ברכותיו פרות.

שאל רבי אלעזר את פי אביו **רבי מאיר אביחצירא** זיע"א לפשר הדבר, עבור מה זכה זה המוזק לאדם פשוט, שיתקבלו ברכותיו.

ענהו רבי מאיר, "אכן, הוא אדם פשוט ואף אביו היה ידוע לאדם פשוט, אך אביו מפרסם היה כבעל חסדים, הוא היה מפר לכל כחטי, ואנשים שהיו להם בגדים ישנים וקרועים ולא היו חפצים בהם, הביאום לביתו והוא היה טורח ומתקנם שהיו ראויים ללבישה, אחר מחלקם לעניים הזקוקים להם. זכות אותם חסדים שעשה אביו, מועילה לכן שפעמים יתקבלו ברכותיו".

כעין זה שמענו על **הסבא מסלבודקא** זצ"ל, כשהיה חולה, שלח לגדולים וצדיקים שיתפללו עליו, ומכללם גם לרוקח של העירה שהיה מכין תרופות לחולים, שגם הוא יתפלל עליו.

לשליח אמר, "כיון שהוא מטיב עם אחרים בתרופותיו, יש לו זכות ויש סכוי שתפלותיו יתקבלו. אף שעושה זאת על דעת קבלת תשלום, אין זה מקפח את זכותו, ברכותיו אפשר שיעשו פרי כמו צדיק וקדוש". (מקודת אלעזר)

ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי (בב ח)

ברש"י, אין רוח הקדש שורה עליו אלא בלילה, וכו' לכל גביאי אמות העולם.

שֶׁלֹש רַגְלִים, וּמִפְרֵשׁ רִשׁ"י הַקְדוּשׁ, 'רַמְזוּ לוֹ, אֲתָה מִבְקֵשׁ לַעֲקֹר אֶמֶה הַחוֹגְגֶת שֶׁלֹשָׁה רַגְלִים בְּשָׁנָה'.

בְּאֵר הַמְגִן אֲבָרְהָם וְאָמֵר, "כְּפִנֵּת הַדְּבָרִים הַיֵּא, כִּי בַלְעָם רָצָה לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּעוֹן הָעֵגְלָה, (כַּדְאִיתָא לַמְּנָן כַּד אַ בְּתַרְגוּם אוֹנְקֵלוֹס), מִצִּינּוּ בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגְלָה שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (טַבַּת פַּט). עַל הַפְּסוּק (טַמּוֹת לַב א) 'וַיִּרְא הָעָם כִּי בִשֵׁשׁ מִשָּׁה', 'בָּאוּ שֵׁשׁ', דְּהִינּוּ שְׁיִשְׂרָאֵל חֲטָאוּ בְּשֵׁשׁ שְׁעוֹת, וְקִיָּמָא לָן (חֹלוּין צַח). בְּאֲסוּרִים, שְׁבֻטִילִים בְּשֵׁשִׁים.

זֶה אֲשֶׁר פָּרַשׁ רִשׁ"י, בַּלְעָם חָשַׁב לַעֲקֹר אֶמֶה הַחוֹגְגֶת שֶׁלֹשָׁה רַגְלִים פֶּסַח שְׁבוּעוֹת סְכוּת, עַקֵּב מַעֲשֵׂה הָעֵגְלָה, אוֹלָם שֵׁשׁ הַשְּׁעוֹת הַרְעוֹת הֵלְלוּ שֶׁל מַעֲשֵׂה הָעֵגְלָה, הַתְּבַטְלוּ בְּשֵׁשִׁים בְּיָמֵים הַקְדוּשִׁים שֶׁל שְׁלֹשַׁת הַרְגְלִים.

לְפִי זֶה עַל כְּרַחֵף גַּם יָמֵי חוֹל הַמוֹעֵד בְּכַלל הַמוֹעֲדִים, דָּאֵי לָאוּ הֲכִי, לֹא יֵהִיוּ שֵׁשִׁים פְּעֻמִּים שֵׁשׁ שְׁעוֹת שֶׁהֵם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשֵׁשִׁים שְׁעוֹת, דְּהִינּוּ חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר יָמִים, כְּנֶגֶד אוֹתָם שֵׁשׁ שְׁעוֹת. עַל פִּי זֶה שְׁפִיר פָּרַשׁ רַבְּנּוּ עוֹבְדֵיהֶם בְּרִטְנוּרָא כִּי 'הַמְבֹזָה אֶת הַמוֹעֲדוֹת', הַכְּנֶנָה לִימֵי חוֹל הַמוֹעֵד.

הַשְּׁתוּמִים רַבִּי יַעֲקֹב מְרֻדְכִי וְנִפְעָם לְגִלּוֹי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁצָּכָה לְרֵאוֹת אֶצֶל הַרְבֵּי מַנִּי אֲזִי דְבַק אֵלָיו בְּדַבְּקוֹת נִפְלְאָה. (רוֹא דְמֵאִיר)

מֵה אֶקֶב לֹא קִבָּה קָל (כַּ כּ)

בְּכַל עַת שֶׁהֲצַרְךָ הִרְהִ"ק רַבִּי מִשָּׁה מְרוֹזוֹדוֹב זִיע"א לְנִסְעַ בְּרַפְכָּת, נוֹהֵג הִיָּה לְהַגִּיעַ לְבֵית הַנְּתִיבוֹת שְׁעָה לְפָנֵי הַזְּמַן הַמֵּיעֵד, מְטַעְמִים הַכְּמוֹסִים עִמּוֹד.

בְּדַרְכּוֹ חֲזָרָה מִמְּקוֹם מְנוּחָתוֹ בְּקֶאֱרֻלְסְבָּאד, הַגִּיעַ רַבִּי מִשָּׁה לְבֵית הַנְּתִיבוֹת הַגְּדוֹל

הַתְּנַפְלוֹת קִצִּין הַמִּשְׁטָרָה, וְעַל סַכְנַת הַמֶּאֱסָר לְשָׁנִים אַרְכּוֹת הַמְּרַחֶפֶת עַל רֵאשׁוֹ.

הַיּוֹךְ כְּדִי דְבוּר פָּרַץ בְּכִי מֵר, הַרְבַּ הַרְגִיעוּ בְּדַבְּרֵי הַרְכִּים הַיּוֹצֵאִים מֵהַלֵּב, בְּקֵשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁלֹא יִדְאָג, וְהַזְכִּיר כִּי יִשׁוּעַת ה' כְּהַרְף עֵינָיו. אַחַר הַזְּמִין לְבֵיתוֹ שֶׁלֹשָׁה תַלְמִידֵי חֲכָמִים, הַסְתַּגֵּר עִמָּהֶם בְּחֻדְרוֹ, וּבְיַחַד נָדוּ וְהִחְרִימוּ אֶת אוֹתוֹ קִצִּין רָשָׁע.

יוֹם לְפָנֵי הַמִּשְׁפָּט רָכַב הַקִּצִּין עַל סוּסוֹ הָאֲבִיר, לְפָתַע הַחַל הַסּוּס לְדַהֵר בְּמֵהִירוֹת וְלִקְרוֹעַ בְּרַגְלָיו עַד שֶׁהִפִּיל אֶת רוּכְבוֹ, הַקִּצִּין נִפְגַּע בְּרֵאשׁוֹ מִהַנְּפִילָה, וּמַת בְּמִקּוֹם. לֹא עֲדוֹתוֹ לֹא יָכוֹל הִיָּה לְהִתְקַדֵּם הַמִּשְׁפָּט, וְר' זִיסֵל נִחְלָץ מִצָּרָתוֹ. (יִרְך עַז הַחִיִּים ח"ב)

מֵה עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתֵנִי זֶה שֶׁלֹשׁ רַגְלִים (כַּ כּ) **בְּרִשׁ"י**, רַמְזוּ לוֹ אֲתָה מִבְקֵשׁ לַעֲקֹר אֶמֶה הַחוֹגְגֶת שֶׁלֹשָׁה רַגְלִים בְּשָׁנָה.

הַגִּם שֶׁלֹא הִיָּה נִמְנָה עַל עֲדַת הַחֲסִידִים, הַגִּיעַ עַדִּי אֲזִינּוּ שֶׁל הִרְהִ"ק רַבִּי יַעֲקֹב מְרֻדְכִי אֲב"ד בִּילְגוֹרֵי זַצ"ל, שָׁמַע הִרְהִ"ק הַמַּגִּיד מְטֻרִיסֵק זִיע"א בַּעַל מְנָן אֲבָרְהָם, וְגַמֵּר אִמְרוּ בְּנַפְשׁוֹ כִּי הוּא חָיֵב לְהַפִּיר אֶת הָאִישׁ, אֲשֶׁר הַכֵּל מְדַבְּרִים אוֹדוֹת גְּדֻלָּתוֹ וְרוֹב קִדְשׁוֹ.

יָצָא רַבִּי יַעֲקֹב מְרֻדְכִי לְדָרְף, כְּאֲשֶׁר בְּכּוֹנְתוֹ לְשִׁבוֹת בְּטֻרִיסֵק בְּצַל הַרְבֵּי בְּדָרְף, עַלֶּה בְּדַעַתוֹ לְשֵׁאל אֶת הַרְבֵּי אוֹדוֹת פְּרוּשׁוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ עוֹבְדֵיהֶם בְּרִטְנוּרָא עַל הַמִּשְׁנָה בְּאֲבוֹת (ג) יא) 'הַמְבֹזָה אֶת הַמוֹעֲדוֹת', הַמְּפָרֵשׁ כִּי הַכּוֹנֵנָה לִימֵי חוֹל הַמוֹעֵד, לְכַאוֹרָה קֶשֶׁה מִזֵּין לוֹ זֹאת, אוֹלֵי הַכּוֹנֵנָה רַק לִימֵים טוֹבִים.

הִיָּה זֶה בְּשַׁבַּת פְּרִשַׁת בָּלֵק, בְּעַת עֲרִיכַת הַשְּׁלַחַן הַטְּהוֹר אֲשֶׁר לְפָנֵי ה', פְּתַח הַרְבֵּי בַּפְּסוּק 'מֵה עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתֵנִי זֶה

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף (ג כד)

בנגוד ליחסו המפלא לאחינו בני ישראל, כנגד ערלים שהתנכלו ליהודי העיר, לא הסס הרה"ק רבי מנחם מנדל מוישנא זיע"א בעל שארית מנחם לנהג בתקיפות יתרה.

ארע ובעת טיולו היומי, השתולל ברחוב גוי שכור ונופף בזרועותיו בפראות, כדי להטיל מורא על היהודים שחלפו ברחוב. כשחלף רבי מנחם מנדל לידו, נסה להפחידו כאשר נהג בשאר היהודים, אך הרבי נעמד מולו והחזיר בו את מבטו היוקד, עד שהלה נרתע והסתלק מהמקום.

הכל ראו בחוש כיצד מתקנים בו הפתוב (דברים נח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', הרבי המשיך בדרך ביעוד הגוי נפנה לרנע לאחוריו ומשמיע קולות זועפים, אולם לא ההין להתקרב ולחולל כל רע.

בחרך תרצ"ז, עלתה לשלטון ברומניה ממשלת קוזה גונה שונאת היהודים, שהמיטה צרות לאין שעור על היהודים, כנופיות המפלגה האנטישמית 'משמר הברזל', התנכלו ליהודים בכל קצוי הארץ.

באחד הימים בלכת התלמיד ר' מרדכי שטאובר ברחוב, תקפוהו שני שקצים מאותן כנופיות ועמדו להכותו, אבל בחסדי שמים הצליח להמלט מהם כל עוד נפשו בו. הפורעים לא ותרזו, רדפו אחריו בעודם שולפים סכינים, במטרה לפגוע בו.

הוא המשיך במנוסתו עד שהגיע לחצר הישיבה, שם נתקל ברבי העומד בפתח

בעיר המלוכה וינה בשעה מקדמת, והמתין זמן ממשך לבואה של הרכבת, גלית בניו הקדושים וקהל חסידיו.

במקום חלף רב חרדי שגפר היה על לבושו כי מוצאו מגרמניה, גש אל הרבי והושיט לו את ידו בברכת שלום, באמרו, "שלום עליכם רבי, ישמיע נא הרבי איזו אמרה".

היה זה בפרשת בלק והרבי פתח, "איתא בזהר הקדוש, כי בעת שישבו התנאים הקדושים ועסקו בפרשת התוכחה, הוקשה להם, כיצד יתכנו קלות נוראות כאלו, כאשר הכתוב מעיד בנו ביד נביאו (מלאכי א ב), 'אהבתי אתכם אמר ה'.

מזאווה לאליהו הנביא ושאלוהו על זאת, והוא הראה להם שבכל הקלות רמוזות למעשה ברכות. יש להבין, אם כל הקלות אכן רמוזות לברכות, מדוע לא נכתבו הברכות במפרש.

בשלמא מלך בשר ודם, צריך להסתיר את מעשיו, אבל הוא כביכול יכול היה לכתב את הברכות בפרוש, לשם מה עליו להסתירו ולהעלימו.

אלא הוא יתברך עשה כך, כדי שאם יבואו בלעם או בלק ויחפצו לקלל את ישראל, לא יעלה הדבר בידם, אחרי שהקדוש ברוך הוא כבר הקדים והפך את כל הקלות לברכות.

זה פרוש הפסוק 'מה אקב לא קבה קל', מה הוא יכול לקלל, הלא הקב"ה כבר הפך את כל הקלות לברכות. התלהב אותו רב מתשובת הרבי, ספק כפיו בהתרגשות כשהוא מכריז וקורא, "אבי שבשמים, שמע ישראל". (החכמה מאין)

הרב וואזנר התפעל מאפן הבגנה של הבגנים, שנבנו מרחקים זה מזה מרחק יפה, והתבטא, "כך צריכים להראות בתי ישראל", כשהוא מציגו פי הדבר הגון הן מבחינה הלכתית, שלא יזיקו בהזק ראיה, והן מבחינה אנושית, שלא יראו זה לזה.

באותה הזדמנות אף נגש מיזמתו אל זמי הבגנה, ובקש באפן אישי שישגיחו להשאיר מרחבים ולנטע עצים ומדשאות בין הבגנים, בכדי ליפות את העיר ולשכללה כפיאות וכראוי לישוב של בני תורה, שידאגו שיהיה חן המקום על יושביו. (מרשימות הרב ישראל זיכרון, בנתיבות ההלכה)

מה טובו אהליך יעקב משפנתיה ישראל (כד ה)

בימי חרפו, עת הסתופף הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א בצל רבו הרה"ק רבי דב בער ממעזריטש זיע"א, נכנס אדם אל הרבי בעוד רבי זושא עומד לפניו, והציע בקשתו באחד מעניניו.

התבונן רבי זושא בפרצוף פני האיש, וראה מיד פי הוא בעל עברה גדול, אין בקרבו אפלו הרהור תשובה. אמר לו רבי זושא, "אדם כמותך עובר עברה ואינו מהרהר בתשובה, איך מלאך לך לבוא לפני רבנו הקדוש".

שמע האיש חרפתו ויצא נעלב, מיד התחרט רבי זושא על דבריו, לא מצא מנוחה לנפשו. אמר לו הרבי, 'מה טובו אהליך יעקב', כשהוא מברך את רבי זושא כי מעתה יראה רק את הטוב בכל אדם מישראל, אף אם אינו כראוי. (רשימות דברים חלק ז)

הבית בכל הדר גאווה, משהבחין בשקצים האכזריים עם סכיניהם המאזמות, לא נרתע מהם כלל וכלל, כי אם זעק עליהם בתקיפות רבה בקולי קולות.

בתוך כך הגיחה מהשיבה קבוצת תלמידים אמיצי לב, חיש ומיד התנפלו על השקצים והפליאו בהם מכות נאמנות, עד כי אלה נמלטו על נפשם ומאז לא ההינו להתנכל ליהודי העיר. (הגאון הקדוש מושווא)

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא יטוב עד יאכל טרף (כג כד)

ברטי, כשהו עומדיו משנתם שחרית, הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות, ללבש טלית, לקרא את שמע, ולהניח תפלין.

ספר ר' חיים יצחק שוירץ ז"ל, 'פעם שהיתי בימי השניץ בערד, באחד הימים הלכתי השכם בבקר לשאף אור, לפתע רואה אני את הרה"ק הבית ישראל זיע"א עומד מאחורי בית הכנסת, ממתינו לשמע קדיש וקדשה.

משהבחין בי הרבי אמר לי, 'הלא אמרו חז"ל, 'כשהם עומדים משנתם שחרית, הם מתגברים כלביא וכארי, לחטוף את המצות'". (שיח הפרשה)

מה טובו אהליך יעקב משפנתיה ישראל (כד ה) ברטי, על שראה פתחיהם שאינן מבנין זה מול זה.

חרוט היטב בזכרוני בקורו הראשון של רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל בעל שבט הלוי, בשכונתנו 'אחוזת ברכפלד' אשר במודיעין עילית בשנת תש"ס, עוד קדם היות המקום מושב בדירים.

משעמד החיל החסיד על חמרת הדבר, נשאר במבוכה גדולה ולא ידע לשית עצה בנפשו. **בהיותו** במחוז מגוריו של רבו הרה"ק רבי ישראל פֶּרְלוֹב מִסְטָאלין זיע"א, הינקה, נסע לרבי, וספר לפניו גופא דעובדא, נענה אליו הרבי בלשונו הקדוש, "אין שום עצה, אתה חייב לשבת".

הלה נשאר נבוך בשמעו זאת, בהבינו שהפננה לשבת בבית האסורים, כשתנה את צרתו לפני החסידים היושבים בבית המדרש, יעצוהו שלא יסע לשום מקום, הרבי אמר לשבת ולא פֶּרַש היכו, על כן ישב כאן, בבית מדרשו של הרבי.

כך עברו עליו ששה שבועות, בהם הרבי ראהו מספר פעמים, אך לא התניח אליו. יום אחד פגש בו הרבי ושאלו "מה הנך עושה פה, שלחו אותך עם שליחות, לך וסע מהר", בהיות אך זמן קצר טרם נסיעת הרפכת למחוז שליחותו, האיכו בו החסידים וסיעו בעדו להזדרז אל הרפכת הקרובה.

הוא הספיק את הרפכת והגיע העירה, פנה הישר לבית הגנרל שלא שקה בביתו, בני הבית שלחוהו לבית המרזח, שם ישב הגנרל שקוע במשחק קלפים עם חבריו, אחר שהפסיד אותה שעה את כל כספו במשחקו.

בתוך כך בשרוהו שאיש חיל הביא עבורו מהצבא סכום כסף, כשמעו זאת, הפסיק את משחקו ומהר לצאת ולקבל הסכום. מרב להיטותו אחר המשחק ומגמתו להצלת הפסדיו, לא בִּדַק את טיב הסכום.

במהירות אשר בחתומת ידו על קבלת סך אלפים רבלים, ומיד חזר למשחקו עם ערמות השטרות החדשה. כעבר יקות ספורות הפסיד גם את האלף רבל שקבל, נתרזז מאד עד כדי אבוד עשתונות, הוציא

פנם התבטא רבי שמחה קסלר זצ"ל, כי דרכו בהנהגת בני קהלתו אגדת רעים, שלא להעיר כי דבר פלוני אסור וכדומה, הוא רק שם דגש על הצד החיובי, כמה טוב ללכת על פי דרך התורה וכמה נאה לקיים את הלכותיה בדקדוק, בדרך זו גדולה ההשפעה ביותר.

מעולם לא חס על כבודו, כשהיה רואה כוסות שגנשאר בבית המדרש, היה אוספם ומניחם במטבח, כן היה אוסף את בדלי הסיגריות שהשאירו הלומדים, מפני כבוד בית המדרש.

לפני שנים בא סיד לצבע את ביתו, כשסים מלאכתו, החל לנקות ולטאטא את הבית אחריו, הרבנית העירה שניח זאת והיא תנקה, אך הוא סרב ואמר, "אם הרב יכול לנקות את בית הפנסת, אני יכול לנקות את ביתו".

הוסיף הסיד וספר את אשר ראו עיניו, בעבר התגורר סמוך לבית הפנסת דברי שיר בבני ברק, כאשר היה רבי שמחה רואה שבית הפנסת אינו נקי כראוי, היה נוטל מטאטא ומנקה את היכל המקדש מעט. (בתיבות ההלכה, כרך היובל)

כתועפת ראם לו יאכל גוים צריו ועצמותיהם יגרם וחציו ימחץ (נד ח)

אברהם מחסידי קארליו שהכרח לשרת בצבא הרוסי, נצטווה על ידי מפקדו לצאת לשליחות חשובה עם חיל אחר, למסר אלפים רבל לגנרל המתגורר בעיר אחרת.

בהיותם על אם הדרך, נכנסו ללון באכסניא, באישון ליל נמלך החיל השני הגוי, גנב מחצית הסכום, ונמלט עם שללו. בבקר

הוא את פני הרבי שבגעת שהמשיח יתגלה אליו, יואיל בטובו לשגר לו מיד את הבשורה במברק, ללא עכוב.

בגעת שקרא הממנה בבית האבני גזר על פתיחת המכתבים את תכו השאלה, העלה על פניו חיוך. שאלו האבני גזר לסבת הצחוק, והוא הראה את המכתב, גזף בו האבני גזר ואמר, "כשיש כבר אחד המאמין באמונה תמימה בביאת המשיח, אתה רואה בכך סבה לצחוק". (ממענות אריות)

אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב (כד יז)

סוחר גדול בעתיקות ובספרי קדש, היה ר' יעקב צבי יוסקוביץ ז"ל, בבעלותו עמדה ספריה ענקית, ונוהג טוב היה לו, כל ספר חשוב שמצא, השאיל לרבו הרה"ק **האמרי אמת** זיע"א, ואחרי שבועים כשהרבי סיים לעבר על הספר, בא לטלו חזרה.

בימי מלחמת העולם עבר תלאות רבות, בחסדי שמים זכה להנצל מגיא ההריגה, ולהגיע לארץ הקדש. כאשר שאלוהו ידידיו כיצד החזיק מעמד כל אותן שנים נוראות, אמר, "לא דאגתי, ידעתי בבטחון מלא שאצא מהמלחמה שלם בגופי ובנפשי".

תמהו, "מנין לך" והוא השיב, "פעם הבאתי לרבי ספר בעניני קבלה, כשהחזירו רמז שלא אלמד בספר זה, באמרו "יש לך עוד זמן, לאחר גיל ארבעים". אם הרבי אמר שיש לי עוד זמן, דבריו לא ישובו ויקם, ידעתי בבטחה שאגיע לגיל ארבעים בריא ושלם". (שיח הפרשה)

את רובהו ויורה בעצמו, ונפל ארצה מתבוסס בדמו. (אור הגנוז)

לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים (כד יד)

עומד היה הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א ומתריע מול ספנת הנאורים, חכמים בעיני עצמם, שכל תשוקתם להדמות לגויי הארץ בדרךם ובמוסם. למד, שהסכנה מהדרך הזאת ליהדות, גדולה מאימי הגזרות היוצאות מאת הערלים אנשי המלכות.

כך פרש בדברי בלעם הרשע, 'לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים, ראה בלעם שבשעה שישאל עומדים חזק בדת יהודית, אין עצה לנגדם, לא יעילו הגזרות וקשי השעבוד לבטלם.

נצה אחת יש, שיתחברו האמות עם ישראל, על ידי זה תנתק מהם דת ישראל ח"ו, כמו שאנו רואים עכשו בעונותינו הרבים, שההתחברות עם האמות גורמת לנתוק מהדת.

זה שאמר 'לכה איעצך', מה היא העצה, 'אשר יעשה העם הזה, הינו ישראל, לעמך', דהינו שישאל יהיו נעשים לעמך, כלומר כמו הגוים, וזה יהיה 'באחרית הימים', ה' ירחם עלינו. (ממענות אריות)

אראנו ולא עתה (כד יז)

בסיום אגרת ששלח הרה"ק רבי פנחס מנחם יוסטמן מפילץ זיע"א, השפתי צדיק, אל הרה"ק האבני גזר מסאכטשוב זיע"א, הוסיף השפתי צדיק בקשה מיחדת.

מאחר ובגמרא (עירובין מג:) מצינו, שבבא מלך המשיח יקדים לבא לבית דין הגדול, והיכן הוא היום מושב בית דין הגדול, אם לא במעונו של הרבי מסאכטשוב, מחלה

מלוה מלכה

עד מה אשור תשבך (כד נב)

תורה. הסבה שבחרו דוקא בו לשליחות, כי גם הוא חדש פעם דבר אמת בתורה.

שאול הבן מהו החדוש שחידשת וכוונת לאמתה של תורה, והוא אמר, כתוב 'ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלה', על תבת 'במגפה' יש אתנחתא, וקשה, הרי כל הפסוק הוא ענין אחד, ולא היה צריך לבוא בו אתנחתא.

באר רבי פייוויל דבאמת גם הפסוק הזה הנו בעל שני מאמרים, לכן יש בו אתנחתא, להורות שעוד ענין צפון ונסתר פה, והוא, כי נגזר מאתו יתעלה שימותו על העון הזה עשרים וארבע אלה מישראל.

אולם מפני שהעת היא היתה עת רצון, ולא כעס הקב"ה מהשטים ועד הגלגל כדאיתא, לכן חס עליהם הקב"ה וכלל בחשבון הזה גם את האנשים אשר כבר הגיעה עתם למות, כדי שתתמעט המגפה.

זוהי כונת הפסוק 'ויהיו המתים', המתים כדרך כל הארץ שהגיע עתם למות, הם היו 'במגפה' בחשבון המגפה, בזה גשם מאמר הראשון, אחר ממשיך הכתוב ואומר, 'ארבעה ועשרים אלה', כי בסוף הכל מתו עשרים וארבע אלה. (קהלת יצחק)

איט עתיר ונכסין, נכבד ובעל בעמיו, הגיע אל הרה"ק **רבי ישראל פולוב מסטאלין** זיע"א, הַיְנוּקָא, לפליאת מקרביו, צוה הרבי למקורבו ר' משה זנדר, שיכה את האיש.

בהבינו שאין הדבר פשוט, לא מהר ר' משה לבצע את דברי הרבי, והוא חזר על פקודתו בשנית. לבסוף נענה הרבי ואמר, "מה אוכל לעשות לך, אם משה אינו חפץ להכותך".

לא עבר זמן רב, והשמועה פשטה כי הגביר הנכבד ירד מנכסיו והכריז על פשיטת רגל. זמן רב אחר המעשה, עוד התרעם הרבי על ר' משה שלא צית למבקשו, להכות את הגביר. (אור הגנוז)

ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלה (כה ט)

באישון לילה, נתגלה רבי פייוויל מסמארמן ז"ל מעולם האמת לבנו בחלום, וגלה לו כי הוא הולך עתה **לרבי אליהו מוילנא** זצ"ל, באשר שלחוהו למסר לו שלום מהשמים, עבור חדוש שחידש הגר"א וכוון לאמתה של

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורומלנדיו

יחידי הסגלה בעלי שאר רוח, נדרשו על דם לעלות ולהתעלות במעלות התורה והיראה, ולהשתלם במדות תרומיות, מאידך, לא הזניחו את היהודים הפשוטים, התמימים והישרים שלא למדו תורה בשנות נעוריהם ואורה לא נגה עליהם.

בתוקף התנהגותם הקדושה והעילאית, ידעו האחים הקדושים הרה"ק **רבי אלימלך מליז'ענסק** זיע"א והרה"ק **רבי זושא מאניפולי** זיע"א, בשנים בהן התהלכו בגלות שקבלו על עצמם, לרכש את לבותיהם של המוני בית ישראל.

תפלין מזוזות וספרי קדש, אותם חלקו בין היהודים הבודדים בכפרים הנדחים, לזכותם במצות.

אחת הפרשיות המפלאות שארעו בדרךם, ספרה לאחר שנים רבות על ידי הרה"ק **רבי לוי יצחק מברדיטשוב** זיע"א, גבואם לכפר קטן, מצאו את בעל האכסניה כשהוא יושב ומצטער.

לשאלתם לפשר הדבר, פרץ בבכי וספר שהיום נזדמן לכפר סופר סת"ם, הוא נתן את התפלין לבדיקה, ושניהם הפתעו כשאר נפתחו בתי התפלין, והם נוכחו לראות שהפרשיות פסולות מעקרו.

בעל האכסניה שהיה איש פשוט אך ירא שמים, הצטער ביותר אחר שנתברר לו שכל ימיו לא הניח תפלין כדיו, והרי הוא בבחינת 'קרקפתא דלא מנח תפלין'.

האחים הרגיעו אותו, הסבירו שלא עליו העון אם עושה הבתים או הסופר עשו מלאכתם רמיה, יחד עם זאת קבעו לו דרך תשובה, רבי אלימלך פנה לאחיו רבי זושא, "במטותא ממך, הכנס את הפרשיות הפשוטות המצויות תחת ירך לתוך הבתים, והכנס בהם אור כזה שיאירו לאדם שלא הניח תפלין מימיו, שאם יניחם מעתה יום יום, יאירו את דרכו לעתיד ויוכל לתקן גם את העבר".

עשה כך רבי זושא, הכניס הפרשיות לתוך הבתים ובעל האכסניה התעשר בהם, אך אור הקדשה ששפע מהתפלין היה גדול עבורו, לא עברו ימים מרבים והוא הסתלק מן העולם. לימים התגלגלו אותם התפלין לידי רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שיחם להם חשיבות מרבה. (סיפורי חסידים, מועדים)

האחים הצדיקים הדריכום באורחות חיים, כאשר ראו אדם מישראל נכשל בעברה, לא פנו אליו ישירות כדי שלא לבישו, אלא אחד האחים היה פונה לאחיו בקול רם למען יגיעו הדברים לאזני בעל העברה מבלי שאחר ירגיש בדבר, "מה לך אלימלך, איך הרהבת עז בנפשך לעבר עברה כזו, מה תשיב לבוראך ביום הדין".

היו אלה דברים היוצאים מן הלב, על כן חדרו גם אל לב היהודי שעמד מן הצד ושמע את הדברים, הגם שלא היו מכונים אליו, נכנסו הדברים ללבו. הלה מתחיל היה לטען כלפי עצמו, הלא גם אנכי עשיתי כדבר הזה, מה אשיב לבוראי ביום דיו, כך חדרו הרהורי התשובה ללבותיהם של רבים ופעלו את השפעתם, מבלי שמאן דהוא יפגע ויעלב.

פעם הגיעו השנים לאכסניה, ולאחר טעימה כל שהיא התכוננו לנוח, אך לפתע פנה רבי אלימלך לאחיו בקריאה, "זושא, מה אתה עושה, הלא צריכים להיות ממארי דחושבנא".

משהחל לחשב את חשבון העברות ביום ההוא, הגיע לסקום של עברות מרבות, והתחיל למרר בבכי ולשוב עליהם בתשובה שלמה, רק לאחר שהקב"ה 'רחם עליו' ונמחקו כל העברות, הלך לגום את שנתו הקצרה.

לימים ספר זאת רבי זושא והוסיף כי באותו היום היו שניהם שרויים בתענית, הם התהלכו יחפים ודם שמת מרגליהם, העברות שרבי אלימלך יחס לעצמו, לא היו אלא הסח הדעת של רגע מהדבקות העליונה.

בצקלונם, נוטלים היו שני האחים הצדיקים תשמישי קדשה כגון

מילין וקירין והודושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהעזרא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאִוּרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עיקר עבודת האדם בשמירת ג' בריתות

על הפסוק (משלי כו) 'תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה', מה ראה הקדוש ברוך הוא לשאול מישראל, הלב והעינים שיהיו אחריו, לפי שהעבירה תלויה בהם, הדא הוא דכתיב (לעיל טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם' וגו', עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה אינון.

האבות תיקנו חטא אדה"ר בג' הבריתות וזכו לגילוי אלוקות

ובזה חטא אדם הראשון, כי חטאו בעיניהם כמו שכתוב (בראשית ג ו) 'ותרא האשה כי טוב העץ' וגו', וכתיב (שם פסוק ז) 'ותפקחנה עיני שניהם'. וכן חטא ברית המעור כמו שאמרנו חז"ל (סנהדרין לח:): אדם הראשון מושך בערלתו היה. וגם חטא בברית הלשון ונכשל במאמר פיו (בראשית ג יב) 'האשה אשר נתתה עמדי', ופירש רש"י שבדבריו כפר בטובה². ואחר שתיקנו האבות חטא זה זכו לגילוי אלוקות כמו שכתב השל"ה הקדוש (פסחים מצה עשירה ו): **לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותורעת מלך בו**, רומז על שלמות יעקב בשלש אלה. גגד ברית עין, אמר **לא הביט און**. וכן זה רומז לברית המעור, נאמר כאן 'לא הביט און', ונאמר שם (דברים כא יז) 'ראשית אוננו'. **לא ראה עמל**, רומז על ברית הלשון, על דרך דכתיב (קהלת ז) 'כל עמל האדם לפיהו', שרומז על

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותורעת מלך בו (כג כא).

כל אדם הינו שליח מאת הבורא יתברך לרדת לזה העולם³, ועיקר שליחותו היא, להיות זהיר בשמירת שלוש הבריתות שכתת עמנו הקל ברחמיו, וכמו שכתוב (איוב ה ז) 'אדם לעמל יולד', עמ"ל ראשי תיבות ע"ן מ'עור לשון, כלומר, לשם שמירתן של ברית העין שכתוב בה (שם לא א) 'ברית כרתי לעיני', ברית מילה וברית הלשון, וכיון שצפה אברהם אבינו ע"ה וכו', אז נגלה עליו אדון הכל ברוך הוא וכו', וכתת לו ברית בין עשר אצבעות רגליו והיא ברית המילה, ועשר אצבעות ידיו והוא הלשון.

שמירת הברית תלויה בשמירת הפה והעיניים

כתב החיד"א (יוסף תהלות תהלים קלט ב ועוד) 'פה' בגימטריא 'מילה', ששמירת הברית תלויה בשמירת הדיבור, וביאר כמין חומר, שזהו דכתיב (תהלים שם) 'כי אין מילה', מה שפגמתי בברית מילה, הוא 'בלשונו' מפני שפגמתי בדיבור. ואין צריך לבאר מה שהאריכו בכל ספרי הקודש ששמירת הברית לא תיתכן כי אם בשמירת העינים בקדושה, שאמרנו במדרש (במדב"ר י ב)

המשך בעמוד הבא

א. כך כתוב בפסוק (משלי כב כא) 'להשיב אמרים אמת לשלוחך'. וראה מה שכתב המהר"ל מפראג בנתיבות עולם (נתיב הצדקה פ"א): והשליח הוא האדם והמשלח הוא ה' יתברך אשר שלח האדם, וברא האדם בעולמו לעמל, וכדכתיב (איוב ה ז) 'אדם לעמל יולד' וגו'.
ב. וזו היתה עבודתם של האבות הקדושים לתיקון חטא אדם הראשון, אברהם תיקן עיני העין וכל מי שיש בו עין טובה הוא מתלמדיו של אברהם אבינו (אבות פ"ה מ"ט), וכן דרשו חז"ל (סוטה י). 'ותשב בפתח עינים' (בראשית לח יד) הוא פתחו של אברהם אבינו שכל העינים צופות לראותו. ויחזק אבינו תיקון ברית הלשון, כי יצחק בא מצד הגבורה ששורשה בספירת הבינה, כדאיתא (והור אחרי סה) שמן הבינה מתעוררים הדינים, הוא שתיקון ברית הלשון הרמוזת אל הבינה כמו שכתב בפרדס רימונים (שער כ"ג פ"ב) בשם ספר האורה שהבינה נקראת ברית לשון וברית הפה וברית השפתים. ויעקב אבינו שנטפס ולא קרי מימיו (במות עו). הוא שתיקון ברית המעור.

ג' בריתות כנגד 'היה הוה ויהיה'

כפי שמירת שלוש בריתות אלו מגלה את שם הוי"ה יתברך בו ובכל העולם, שהרי שם הוי"ה הקדוש מורה על היותו היה הוה ויהיה, ועל זה רומזים שלש הבריתות, כי הלשון מורה על בריאת העולם לשעבר כמו שכתוב (תהלים לג 1) 'בדבר ה' שמים נעשו', והעין מורה על בחינת הוה שהוא עין ההשגחה בכל זמן, כמו שכתוב (זכריה ד י) 'עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ', וברית המעור מרמז על היחוד השלם לעתיד לבוא שיתיחדו הספירות העליונות בשלמות.

הלשון, ועל דרך שנאמר (משלי יח כא) 'מות וחיים ביד לשון' וזהו שסיים ה' אלקיו עמו, שזהו סיבת ייחוד שם הוי"ה אלקים' וכו'.

ומהם נמשך הכח לכל יהודי ויהודי השומר שלוש בריתות אלו, כמו שממשיך שם השל"ה: וכשהאדם שלם בשלש בריתות אלה, אז יש בו מדעת קונו, כי כדמות חיבור העליון גם כן בו, כי שב חומריות גופו לנפשו להיות חומריו זך ודק מתייחד עם הנפש. ונוכל לומר, כי בתיבת לא ראה עמל שלש בריתות אלה, כי 'עמ"ל', ראשי תיבות עין, מעור, לשון [שכאשר לא ראה עמל שהם ג' הבריתות, זוכה ליה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו].

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

גודל עבודת דורות האחרונים יותר מעת שביהמ"ק קיים

מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל (כד, ה). ביאר רש"י ע"ה, 'אוהליך יעקב' מדבר על זמן שהיה משכן ובית המקדש, 'משכנתיך' ישראל' בזמן שבית המקדש חרב שנחמטשן בעוונותינו. וקשה להולמו, שכן ידוע כי שם יעקב רומז לדרגה פחותה בבחינת 'יעקב', ושם 'ישראל' לשון גדולה ושררה, ככתוב (בראשית לב כט) 'ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל', אם כן יש לנו להבין מדוע כאן רואים אנחנו כי בזמן בית המקדש שהייתה העבודה והקרת הקרבנות נאמר 'אהליך יעקב', ובזמן שחרב הבית ואין לנו כהנים בעבודתם נאמר 'משכנתיך ישראל' הרומז לדרגה גבוהה.

מתרץ השפתי צדיק מפליץ ע"ה (אות מ"ו) כי אכן בזמן שהיה משכן ובית המקדש שהרגשנו קרובים עד כדי שאמרנו במדרש (שמו"ר לו א). 'משוש כל הארץ' (תהלים מג ח) שלא היה אחד מישראל מיצר כשהיה בית המקדש קיים, למה, שהיה אדם נכנס לשם מלא עוונות והיה מקריב קרבן ומתכפר לו, אין שמחה גדולה מזו שהיה יוצא צדיק. וכשקרובים כל כך היו בני ישראל בבחינת 'יעקב', שלא היה נחשבת העבודה בפני עצמה, שכן בקלות יכלו לעבוד את ה', ועצם קיומו של המשכן הוא זה שהוסיף נחת רוח בעבודתם כדי שיזכו לבחינת 'ישראל'. אך בזמנו שאין משכן ובית המקדש, איז כל נדנדו עבודת קודש מתקבל לנחת רוח ביתר שאת משהיה בזמן המקדש, כי מתוך ההסתר קשה פי כמה לעמוד בגבורה ולעשות נחת רוח לבוא יתברך שמו, ממילא כל יהודי במעט עבודה זוכה לקרבה גדולה כזו בבחינת 'ישראל' מלשון שר ושליט כי חביב הוא לפני הקב"ה במאוד מאוד.

להחדיר בלב חשיבות עבודתו בדור זה

ברכה זו של בלעם הרשע לא נתהפכה לקללה, ונשארת לתמיד. ומשכן יש לו לכל אדם להכניס זאת בעמקי לבבו ולדעת כמה גדולה היא ההערכה שמייחס הקב"ה לכל עבודה והתגברות בזמן שאין בית המקדש, ובפרט בדורנו שנמצאים בעמקי הגלות. ויהודי שנותן מעצמו משהו לנחת רוח לקב"ה הרי שעולה ומתגברת הקירבה שזוכה במעשה זה, ואף כי אינו נראה לעין, יום יבוא וידע כמה כל מעשה דיבור ומחשבה וכל פסיעה ופסיעה שפסע לקראת בוראו, חשובים ונכבדים ויזכה על ידם לאור באור החיים את ה' בבחינת שר וחשוב הלא היא בחינת 'ישראל'.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

מראש צורים אראנו - כח אבות ואמהות

האבות הקדושים אשר בזכותם יש לדורותיהם אחריהם עמידה וקיום, ואף שבגמרא (שבת נה.) נחלקו אם זכות אבות עודנה קיימת או שכבר תמה אותה הזכות, מכל מקום היו צדיקים מפרשים בדרך רמז שבודאי גם היום עומדת לנו זכות האבות, ואדרבה עודנה תמימה ושלמה ולא נגעו בה כל עיקר, וזהו הרמז בדברי חז"ל 'תמה זכות אבות', 'תמה' לשון תמימות, לומר שזכות אבות עומדת בשלמותה, ובמשך כל הדורות עדיין לא השתמשו בה והיא שלמה ותמימה ובכוחה להגן על בני ישראל בכל מצב שהוא.

סיוע מהאבות ברוחניות

כל יהודי יש לו שייכות באבות הקדושים ובמעשיהם הטובים, ואף שאין לנו שום השגה בקדושת נשמתם ובגודל עבודתם, מכל מקום לעולם יש לבנים נגיעה באבותיהם, ועל שם כן הם קרוים אבות כי הניחו כוחם לבניהם אחריהם. ומכיון שכל נשמות ישראל היו כלולות בנשמת אברהם אבינו, וכל מצוה שקיים היה כולל בה את נשמות יוצאי חלציו, לפיכך אנו זרעו אחריו מתקשרים בו בכל מעשה מצוה שאנו מקיימים [כי מכוחו זכינו לעבוד את ה' יתברך, כמו שכתוב (בראשית יח יט) כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה']¹, כי כל מעשי ישראל נעשים מכוח האבות הקדושים שקיימו את מצוות התורה במסירות נפש ובכל הכוונות הראויות בשלימות [והיו נשמות ישראל נכללים בכל מעשי האבות, וראה בשער הגלגולים (הקדמה יא): תחילה יש נשמה אחת אב לכולם והוא אדם הראשון כולל כולם, ואחר כך נכללות כולם בג' אבות אברהם יצחק ויעקב].

כוח האבות להתגבר על היצר

יהודי עובד ה' נותן דעתו בכל עת ללכת בדרכי אבות ואמהות, כמו שכתוב (תהלים קכא א)

המשך בעמוד הבא

חוזקם של ישראל מאבות ואמהות הקדושים

כִּי מְרֹאֵשׁ צִרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְבְּעוֹת אֲשׁוּרֵנוּ (כג ט).
כתב רש"י: אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שורשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ואמהות. כל עיקר חוזקם של ישראל בא להם מן היסודות שהעמידו אבותינו הקדושים ואמותינו הקדושות, כפי שכתב במדרש (תנחומא יב) 'כי מראש צורים אראנו' אלו האבות, 'ומגבעות אשורנו' אלו האמהות.

כוח האבות והאמהות מיוחד כאחד

כוחם של האבות והאמהות מאוחד הוא יחד ונשאר לזרעם כל השפעות הברכה והניסים, וכמו שמצינו אצל שרה אמנו שנעשו עמה ניסים גדולים, והיה הענן קשור על האוהל שלה, והברכה היתה שורה בעיסתה והנר היה דלוק מערב שבת לערב שבת, ואף על פי שלאחר פטירתה הסתלקו כל אותם הניסים, מכל מקום כשנכנסה רבקה לאוהלה של שרה חזרו כל הניסים למקומם, כי היה כוח קדושתם נמשך מדור לדור, וממילא חזרו בזרעם.

כך התאספו הכוחות הברכות והניסים אצל יעקב אבינו, ועל שם כן היה נקרא בשם 'ישראל' הכולל את כל האבות והאמהות, והוא ראשי תיבות 'יצחק יעקב ש'רה ר'בקה ר'חל א'ברהם ל'אה, ונקראו גם בניו בשם 'ישראל' כי התאספו בהם כל הכוחות הללו לדורות עולם, וכן מצינו שהזכירו את זכות רחל ולא בנישואי בועז ורות, 'תן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל' (רות ד יא), ונמשך כוחם אחריהם לכל בית ישראל.

זכות אבות עומדת בשלימותה

זכות זאת עומדת להם לבני ישראל בכל שנות הגלות, ובכל עת ובכל תפילה מזכירים את זכות

אכן זהו דבר שאינו בגדר המציאות שנזכה בדורותינו השפלים להגיע למדרגת האבות הקדושים, אלא פירוש דברי חז"ל הוא כמו שאמר **הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא ע"ה** 'יגיעו מעשי' לשון נגיעה, שעל כל פנים יתאמץ ויתייגע שתהיה לו נגיעה במעשי האבות הקדושים, ואם יזכה לנגיעה אפילו במקצת מדרגתם הרי זה כאילו נגע במדרגתם בשלימות. הדבר נמשל ליוצא לדרך, שאף שעדיין לא הגיע למחוז חפצו, הרי הוא נמצא בדרך הרצויה, כך גם ההולך בדרכי האבות אף שאינו זוכה לעשות כמעשיהם, מכל מקום הוא זוכה להיות נוגע במעשיהם. כשיזכה לנגיעה בדרכיהם תשפיעה נגיעה זו על כל עבודתו, שהרי עבודת ה' צריכה להיות בחמימות ובהתלהבות, בבחינת 'חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש' (תהלים לט ד), וכיון שכל אחד לפי מדרגתו זוכה למעט חמימות, והדין הוא חם מקצתו חם כולו.

זכות אבות בג' תפילות

הזמן המיוחד להתקשר בכוח האבות הקדושים הוא בתפילת העמידה, אשר הם שתקנו ג' תפילות בכל יום, ובעמדתו להתפלל מקדימים זכות אבות ואומרים 'אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב', ובתפילת שחרית מתקשרים בכוחו של אברהם אבינו ע"ה, ובתפילת מנחה מתקשרים בכוחו של יצחק אבינו ע"ה, וכן בתפילת ערבית מתקשרים בכוחו של יעקב אבינו ע"ה, וזהו שאין קורין אבות אלא לשלשה, כי כל עבודתינו היא מכוחם, ובכח תפילות אלו זוכים לעורר כוחם עמנו לסייע בעדנו בעבודת ה' בכל תרי"ג מצוות.

ברכה להולכים בדרכי אבות ואימהות

וכשהולכים בדרכי האבות והאמהות זוכים לברכות האמורות בתורה, כמו שנרמז בפסוק (ויקרא כו ג) 'אם ב'חוקותי ת'לכו ו'את' ראשי תיבות 'אבות', וכן סופי תיבות עם התיבות בגימטריא 'אמהות', ועל ידי ההליכה בדרכיהם יזכו לכל האמור בפרשה בברכה גשמית ורוחנית.

'אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי', 'הרים' אלו האבות, ועל ידי שנושאים עינים ללכת בדרכיהם זוכים למצוא עזר וסיוע. ובכל מצב וקושי שאדם נמצא יכול למצוא עזרה וחזקת מכוח האבות, לשאת עינים בכל עת צרה אל האבות הקדושים 'הרים', ועל ידי כן 'יבוא עזרי'. וכמו שרואים אצל יוסף הצדיק שעמד בניסיונות קשים ביותר, והיה מחזק את עצמו בכוח אביו יעקב, והיה זיו איקונין של יוסף דומה לשל יעקב, עד שלא משה מנגד עיניו דיוקן צורתו של אביו, לקיים האמור (ישעיה ל כ) 'זהו עיניך רואות את מוריך', ודבר זה עמד לו להתגבר ולסרב לעצת יצור, בכוח דמות דיוקן אביו שנגלתה לו בשעת הניסיון.

לימוד מדרך האבות הקדושים

מלבד הכח הסגולי שמקשר אותנו בקשר אמיץ וחזק בקדושתם, ניתן גם על ידי ההתבוננות בדרכיהם לזכות להגיע לאהבת ה', כמו שכתב **בעל הטורים** (דברים ו ה) 'ואהבת' אותיות 'האבות', 'בכל לבבך', כאברהם שנאמר בו (נחמיה ט ח) 'ומצאת את לבבו', 'בכל נפשך' כיצחק שמסר נפשו להקב"ה, 'ובכל מאדך' כיעקב דכתב ביה (בראשית כח כב) 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'. והיינו שיתנהגו כמו האבות במסירות נפש, וגם אם היצר הרע יחלישו יתגבר עליו, ולא יחוס על ממונו בקיום המצוות ובלימוד התורה.

חובה על כל יהודי להביט בדרכי אבות ולהשיג נגיעה במעשיהם

לפיכך חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, שכל אדם מישראל גם הפחות שבישראל חייב לומר לעצמו מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. ואין הכוונה לאבותיו שראו עיניו, אלא צריך לבקש להגיע למעשי האבות הקדושים אשר הם לבדם קרויים אבות, כמו שאנו מתפללים תמיד 'אלקי אבותינו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב'. וידוע שלשון 'חייב' בדברי חז"ל משמעו חיוב עד כדי מסירות נפש, ואין שום אדם רשאי להיפטר מחיוב זה.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

עבודת ה' בבחינת 'אלוקיו עמו' בכל מצב ומקום

תיפנה', מבאר הרה"ק רבי משה מקוברין ע"ה, 'אל תאמר כשאפנה' ממחשבות רעות ומן יצר הרע אז 'אשנה', 'שמא לא תפנה' שמא נבראת על אופן זה שלעולם לא תפנה, כי יש ונברא בעבור שיעבוד את ה' יתברך בעבודה כזו אשר לעולם לא יפנה ודווקא ממקום זה תושלם עבודתו, ועל כן אל יאמר כשאתפנה מעסקי ויהיה לי מנוחה מהדברים המפריעים לי אזי אז אוכל לקיים את התורה והמצוות ביישוב הדעת, שמא לא תפנה, שמא רק באופן הזה הטילו עליך לקיים את המצוה.

עיקר הניסיון כשאינו מרגיש הקדושה

כך מנסה הקב"ה את זרע האבות הקדושים ע"ה (ככתוב (דברים יג ד) 'כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה' אלקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם'. וזה עיקר הניסיון בשעה שאינו רואה את אור הקדושה, ומרגיש מרוחק בבחינת 'לא תפנה' בגשמיות או ברוחניות, ועדיין אינו טהור ונקי מכל מחשבה רעה. כידוע מהבעל שם טוב הקדוש ע"ה שבעת ניסיון נוטלים מן האדם כל במדרגותיו והשגותיו, ורק ע"י יראת שמים כפשוטה יכול להתגבר על הניסיון. הלא כשיעמוד בניסיון עם כל השגותיו הרוחניים אין זה ניסיון, כי כשמאיר לו, כל חפצו ומאוייו הם לעשות רצון יוצרו. ולכן לוקחים ממנו כל המדרגות, ונשאר רק עם האמונה היא היראה, כי שער היראה היא האמונה, כי איך יראין אם אין מאמינין מציאותו [לשון קדשו של האורח לחיים ע"ה (וירא ד"ה וישכם)], וכך זה אכן ניסיון האם ישמע בקול ה' גם במצב זה. ובזה פירש הרה"ק המגיד רבי ישראל מקוזניץ

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישואל, ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו (כג כא). בפתח דברינו נקדים את הידוע מהחידושי הרי"ם ע"ה (ליקוטי הרי"ם ריש כי תשא מספר הזכות), שאמר על המשנה בפרקי אבות (פ"א מ"א) 'אם לא עכשיו אימתי' שלכל רגע יש תפקיד מיוחד בעבורו לתקן בעולם, ושאין רגע אחד שיתקן את הרגע האחר. וכן לכל נברא יש את התיקון המיוחד שרק הוא יכול וצריך לפעול במעשיו ואין אחר שיעשהו, שכל אחד הרי הוא שליח שנשתלח לעולם לתקן דבר מה מסוים, ומכך חשיבותו של כל רגע הצריכה להיות אצל כל אחד, הלא עכשיו יש רגע המיוחד שבו רק אני יכול לתקנו, ואם איבד את הרגע הראוי לשם שליחותו כבר לא יוכל להשיבו לאחר מכן. על כך אמרו חכמינו ז"ל (שם פ"ד מ"ג) 'אין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום', שלכל אחד יש את השעה והתיקון המיוחד דווקא לו ואינו יכול להיעשות ע"י שום אדם שבעולם, ולכך לא יתכן שאין לו את השעה לצורך כך, כי לולי השעה והמקום אינו יכול לקיים את שליחותו העליונה.

יתכן ועבודת ה' מתוך המצב המבולבל היא דווקא המבוקשת ממנו

לאחר הידיעה הזו, יכולים אנו להבין כי לשם תיקון הרגע המיוחד המצפה שיתקנו האדם, אינו דווקא בשעה שהכל זורם לו למישרין ואין שום מונע המטריד את מנוחת נפשו, כי ודאי אם הקב"ה שלח את הרגע הזה אלי אות הוא כי בזה חפץ הקב"ה, שדווקא במצב זה אעבוד אותו ובכך אתקנו. לפיכך אומר התנא בפרקי אבות (פ"ב מ"ד) 'אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא

שעובד לה' יתברך בזמנים הקשים העוברים עליו, רצויה וחשובה לפני ה' יתברך, ואף שאינו מצליח לעבוד אותו ביישוב הדעת ואין לו את הכלים המוחין והרחבת הדעת הרצויים לקיים המצוה כדקא יאות, עם כל זה חשובה עבודה זו לפני המקום ברוך הוא יותר משעה שירווח לו ותשוב אליו יישוב דעתו אף שאז יוכל לעבוד מתוך התבוננות, ואף להשיג מדרגות גבוהות. שכן בכך שעושה עבודתו בכל דרגה ומצב שנמצא בו, מעיד על אמונתו החזקה בבורא יתברך, כי בכך מאמין שכן גזרו משמים שיעבוד מתוך 'שמה לא תפנה', וכיון שהכל בהשגחה פרטית לכן נגזר שכן תהיה ההרגשה בשעה זו. וזה יסוד גדול בעבודת ה' יתברך, שבכל המצבים יקבל באהבה את מצבו כפי הזמן והמקום שבו נמצא, ואל יחפוץ בהשגות ומדרגות רמות, וזהו הסימן שהעיקר אצלו היא עבודת ה' יתברך ולא הנאת וטובת עצמו שתהיה לו בזמן של נחת ושלוה.

זה מה שרומז הפסוק שלפנינו: **לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל**, כי גם אם נצא בשפלות בבחינת און ועמל, עם זאת ה' אלוקי **עמו ותרועת מלך בו**, כי דווקא מהמצב שבו נמצא מעלה נחת רוח לבורא יתברך, כי כך נגזר משמים שאדם זה בדיוק הוא שיעבוד את בוראו ברגע זה ודוקא במצב השפל שנמצא בו. ולא זו בלבד אלא **תרועת מלך בו** שמעיד על הימצאות ה' בכל מקום ומצב אף במקומות וזמנים המרוחקים מן הקדושה, ובכך ממליך מלכנו על כל הבריאה ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה.

ע"ה (עבודת ישראל וירא ד"ה ויקרא) את לשון הכתוב שבעקידת יצחק (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק', כי הקב"ה הנקרא 'מקום' נראה לו לאברהם כאילו הוא מרחוק, ולא היה אברהם אבינו ע"ה יכול לדבק עצמו במדרגתו הראויה לו, וזה היה עצם הניסיון שלו שנסתלקה ממנו מדרגתו, ועם כל זה התגבר באמונתו לקיים דבר ה'.

כשמלא עצמו בקדושה נשאר רשימו לעת ניסיון

כדי שתישאר בנו הקדושה בעת ניסיון שנשאר האדם רק אם יראת השמים, השיא אותנו **הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ע"ה** עצה הוגנת, וכך שמע ממנו **האורח לחיים ע"ה** (וירא ד"ה וישכם) ²: ענין הניסיון שלוקחין מן האדם האמונה, רק 'שמן תורק שמן' (שיה"ש א ג), כמו שמערין שמן מכלי אל כלי ריחו נודף, אף על פי שהכלי ריקן, כך כל דבר שבקדושה, אף על פי שמסתלק נשאר רשומה, ומזו הרשומה שנשאר באדם בעל הניסיון, צריך לחזק האדם את עצמו מאוד עד שיעמוד על הניסיון, דאם לא כן מה חידש. ידיעה זו היא שעמדה לאבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב ועימם יוסף הצדיק ע"ה שהאמונה שלהם הגינה עליהם ונשארו בתמימותם לבורא יתברך.

העבודה בעת הסתר - עדות על אמונתו בה'

מכאן הראת לדעת ויש לכל אחד לחדד זאת לעצמו כפעם בפעם, כי העבודה

יגא לאור ע"י מנחם אור לוישיים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנעוץ ללא אישור
 מצדו של מנחם אור לוישיים
 מיוצב ונעמוד: שוקי קנר

ג. באורח לחיים כותב על מאמר זה 'שמעתי' ואינו כותב ממי שמע. אך ראה בחקל יצחק (כמדבר ד"ה ואתה הפקד) שאמרה זו הביא רבינו האורח לחיים בשם הרה"ק רבי שמשעלקא ע"ה. וכך נראה מכמה מקומות שהביאו דבריו.

נורא פרי הגפן - נוח הדיבור

נגמר תיקונו, עד אשר בא להרב הקדוש מו"ה דוב בער ממעזריטש זלה"ה על שבת כידוע.

ואכן היה התפארת שלמה מרבה לנסוע לראדושיץ, והיה אומר ברגשי קודש ובגעגועים: מה אדמה לכם את הסבא קדישא אשר מגודל האימה והפחד שלי מקול גניחה שלו היה רועדים כל רמ"ח אבריי ושס"ה גידי.

היה זה באחת הנסיעות של התפארת שלמה לראדושיץ. הסבא קדישא קיבלו בהתלהבות יתירה ובשמחה רבה, תוך כדי שהוא אומר לו: "הנה מה טוב ומה נעים שבאת הנה, שכן אני זקוק לך שתהיה לי לאחייעזר ואחיסמך ויחד נוכל לקדש שם שמים בעולם". התפארת שלמה לא הבין מה כוונת רבו הסבא קדישא ולא ידע על מה נסובו דבריו, אך הוא לא הרהר אחר רבו אלא אמר: אם צדיק גוזר, הרי שבוודאי אהיה לעזר ולסעד עבור הרבי ככל שיצטרכו, ואשמח מאוד שיתגלגל זכות קידוש ה' גם על ידי.

כיון ששמע הסבא קדישא את הסכמתו של התפארת שלמה להיות יחד עמו, ביקש ממנו להשאר יחד בחדרו, ושלח את משמשו בקודש לקרוא הנה את היהודי שהגיע מארץ אשכנז יחד עם בנו. אותו יהודי הסתובב בראדושיץ כבר כמה ימים היה לנושא של תמיהה אצל כל תושבי העיר: יהודי ללא זקן ופיאות, ללא מלבוש יהודי וצורה יהודית, גם

הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדומסק זיע"א, בעל 'תפארת שלמה', מתלמידי הנאמנים והמסורים של הרה"ק הסבא קדישא מראדושיץ זיע"א היה. התפארת שלמה עצמו היה גדול בתורה ומופלג בחסידות, ואף חכם מחוכם שהעידו עליו שאצלו מצויה 'חכמת שלמה' וכשמו כן הוא, ועם זאת היה מכניע את עצמו ביותר לפני הסבא קדישא, והיה מכנהו בתואר "הבעל שם טוב השני", לגודל צדקתו ולריבוי מעשי המופתים שעשה.

אכן, התפארת שלמה עצמו היה תוהה בפני רבו הגדול הסבא קדישא ושואל אותו: למה לכם להראות מופתים ולשדד מערכות להמוני העם, בעוד שבזמן זה הייתם יכולים להקדיש עבור לימוד תורה וחסידות לאברכים הצמאים לדבר ה' ולטהר בזה את נשמות ישראל. ויען הסבא קדישא ויאמר לו: דע לך כי שליחותי בעולם הזה הוא כדי לפרסם את שמו של השם יתברך בעולם, ועל ידי המופתים נעשה קידוש שם שמים זה.

מרבו זה למד התפארת שלמה את החובה והצורך לנסוע תדיר אל הצדיקים. וכך הביא בספרו (שמחת תורה): וכן הוא הכח בצדיקי הדור להאיר נשמות של בני ישראל ולגמור תיקונם. כמו ששמענו מאת הרב הקדוש מראדושיץ זלה"ה שהיה מרגלא בפומיה המעשה מהרב הקדוש ר' חייקא המדורא זלה"ה, שעשה בעצמו כמה סגופים להתענות משבת לשבת כמה פעמים, ואלף לילות היה ניעור משנתו ללמוד כל הלילה, ועם כל זאת לא

אנכי, ומוכן אני ומזומן לתת לכם כסף רב ככל שתחפצו ובלבד שבני יפתח את פיו ואוזניו ויתחיל לדבר ולשמוע.

התפארת שלמה שמע את הדברים ושתק, יחד עם האבא הכאוב המתין לשמוע את דברי הסבא קדישא, שפתח וענה לו: דע לך כי לא כסף וזהב אנו דורשים ממך. אין אנו מבקשים או צריכים ממך את ממונך. דרישתנו אחת היא, והיא תלויה בחוט השערה! לא הבין היהודי את כוונתם, מה זה שהדבר תלוי בחוט השערה. והסבא קדישא המשיך: עליך לקבל על עצמך לגדל זקן ופאות. אם תתחייב לנו לשמור על הדרת פניך ולא לגלח יותר את פאותיך וזקנך. אזי מובטח לך נאמנה שבנך יתרפא לעיניך ויהיה כאחד האדם, שומע ומדבר. בדרך איפוא הדבר האם לראות נפלאות השם תמים דעים אשר הוא 'אשר שם פה לאדם'.

היהודי החוויר כסיד לשמע התנאי. לדבר כזה לא פילל ולא מילל. בתחנונים ממש הפציר בפני הצדיקים: אנא מכם, בקשו ממנו כל בקשה שתעלה בדעתכם, כסף וזהב כרצונכם, ובלבד שתסירו מעלי 'חרפה' נוראה זו של גידול זקן ופאות. דעו לכם, הסביר היהודי ברצינות רבה, כי לא זו בלבד שאין יהודי אחד בעירי המגדל זקן ופאות, גם לא רב הקהילה, אלא שגם בכל הערים סביבותינו אין יהודים המגדלים זקן ופאות. דבר זה הוא ממש ב'בל יראה ובל ימצא', ותוכלו לתאר לעצמכם את הלעג והקלס שיהיו לי כשאבוא לעירי מגודל זקן ופאות, בפרט כשאני נחשב כאחד מחשובי ונכבדי הקהילה. מורי ורבותי, צדיקי הדור, סיים היהודי בתחינה: הדרישה כבדה מדי וגדולה על מדותי! ככל שתבקשו אסכים - אך לא דבר זה.

שפתו בלשון הקודש נלעגת ומשובשת ואין הוא דובר היטב אלא את השפה הגרמנית. מה ליהודי כזה הנראה מרוחק מעולמה של חסידות לשהות בראדושיץ - משכנה של אחד מצדיקי הדורות? אכן, נודע כי יהודי זה גם ביקר אצל הסבא קדישא ביחד עם בנו, אך איש בראדושיץ לא ידע את שהתרחש בקודש פנימה.

ביקש איפוא הסבא קדישא מהמשמש שיזמין הנה את היהודי ולומר לו שיבוא יחד עם בנו. יושבים היו יחד שני הצדיקים, הסבא קדישא והתפארת שלמה בשעה שהיהודי נכנס אל החדר ועמד לפנייהם בחרדת קודש. פתח הסבא קדישא ואמר לו: אמור נא לנו את אשר הביאך הנה.

החל היהודי לספר את צעריו: בן יחיד יש לו והנה הוא חרש ואילם מיום הוולדו רח"ל. ומאחר והוא עשיר גדול בארצו, ארץ אשכנז, ומסחרים מסועפים לו, הרי שכל הון לא ישווה בעיניו עבור הצלת בנו יחידו. ואמנם כבר פיזר ממון הרבה לרופאים ופרופסורים שונים על מנת שימצאו מזור ורווחה לבנו, להביא לכך שבנו יתחיל לשמוע ולדבר. אלא שלמרות כל מאמציו הכבירים, מצבו של בנו נותר כבתחילה והרי הוא חרש שאינו שומע ואינו מדבר.

לאחר שסיים היהודי לפרט את כל מסכת תלאתיו וצרותיו עם בנו, סיים ואמר כי עד מקום מגוריו הגיע שמו של הסבא קדישא ונודע לתהילה במופתים הרבים שרגיל הוא לעשות מחוץ לדרך הטבע, ועל כן הטריח את עצמו במרחק זמן נסיעה רב על מנת שהצדיק יברך את בנו וימשיך עליו ישועה ורחמים ממקור הברכות. תוך כדי דיבוריו אלו הטעים היהודי ואמר: כפי שאמרת לי, עשיר מופלג

למרות שהסבא קדישא לא אמר במפורש כי בזמן עריכת השולחן תבוא הרפואה, אך מבין השיטין כך היה ניכר ונראה. ומכיון שבמשך אותם הימים שהיהודי ובנו היו בראדושיץ כבר הספיקו תושבי העיר להכיר את הילד החרש והאילם, הרי שכולם ביקשו לחזות במעשה האות והפלא הנשגב.

זמן רב לפני זמן עריכת השולחן כבר החלו אלפים מבני העיר לנהור אל שולחנו של הרבי. היהודי ובנו כבר המתינו שם בסבלנות מרובה. היו כאלה סקרנים שביקשו לבדוק את הדברים לאשורם וניסו לדובב את הילד ולהוכיח אם אמנם חרש ואילם הוא, אלא שהילד לא הבין את רצון הפונים אליו, הוא לא שמע את דבריהם, וכך גם לא יכול היה לענות להם מאומה.

הס הושלך בציבור הענק כשהסבא קדישא נכנס לעריכת השולחן ויחד עמו נכנס גם התפארת שלמה. לאחר ששר 'שלום עליכם' ו'אשת חיל', פנה הסבא קדישא לערוך קידוש, והנה הסבא קדישא מסמן כי הוא מבקש מהיהודי ובנו שיבואו ויעמדו בסמוך אליו. לאחר אמירת הקידוש בקול רעש גדול ובהתלהבות עצומה ושתיית 'רוב כוס' מגביע היין, סימן הסבא קדישא לתפארת שלמה שיאחז אתו יחד את הגביע ושניהם יחד הגישו את הגביע לעבר פיו של הנער האילם.

הציבור הרב נדחק לעברו של הילד, מבקש להטיב לראות את המופת המתרחש מול עיניהם, עד שהסבא קדישא והתפארת שלמה נאלצו לגעור בהם ולבקשם לא להדחק על הילד הנבוך. כשנרגעו הרוחות אמר הסבא קדישא לילד: תברך! והילד שומע ומנהן

משראה היהודי כי הסבא קדישא עומד על דעתו ואינו מסכים לוותר, פתח ואמר: רבינו הקדוש! אולי תואיל לתת לי ארכה של שלשה שבועות עד לתוקף ה'גזר דין'. זאת מפני שבעוד שבועיים עתידה אחותי לחתן את בנה, ובחטונה הגדולה ישתתפו מאות מוזמנים, ובוש אני מפניהם לבוא בזקן מגודל ולרקוד שם ולהיות שם היחידי בעל זקן ופאות כשכולם סביבי מגולחים. תיכף אחרי תום שבעת ימי המשתה, מוכן אני להתחיל לגדל זקן ופאות.

הצדיקים שחקו מאוד לשמע טענותיו, אולם הם עמדו על דעתם ואמרו לו: יכול אתה לבחור בין השניים: או שתקבל על עצמך תיכף ומיד לגדל זקן ופאות וכך מובטח לך שיעלה ארוכה ומרפא לילד. או שתבחר בהמשך המצב הקיים, ותמשיך ללכת בלי זקן ופאות וגם ילדך יישאר בלי רפואה. אלו הם שתי הברירות העומדות לפניך ועליך לקבל את ההחלטה זה עתה, תיכף ומיד.

ראה היהודי שצרתו צרה, נמלך בדעתו ואמר לסבא קדישא כשדמעות חונקות את גרונו: רבי, מה אין אבא עושה עבור בנו יחידו?! מוכן אני ומזומן לשמור ולקיים כל דבר שתאמרו לי ובלבד שישמע בני וידבר כאחד האדם. אכן מתחייב אני לגדל את זקני ופאותי מעתה ואילך.

פטרו אותו הסבא קדישא לשלום ולברכה ואמר לו: עדיין אל תסע מראדושיץ. הואל נא להשאר עד אחרי שבת קודש כאן בראדושיץ, ומזמין אני אותך לבוא ולהשתתף בעריכת השולחן בליל שבת קודש.

רק יצא היהודי מעל הסבא קדישא והתפארת שלמה והשמועה עשתה לה כנפיים.

השידוך קרוי 'ווארט', וכן איתא בגמרא (קידושין ט:): שהתחייבויות הנישואין הן הן הדברים הנקנים באמירה, שזהו עניין קדושת הפה והדיבור.

מלחמתו של בלעם בבני ישראל, מסביר הרה"ק השפת אמת זיע"א (תרמ"ה; תרמ"ו), הייתה אודות כוח הדיבור. הנה החלוקה הבסיסית של ברואי העולם הוא 'דצח"מ', היינו, דומם צומח חי ומדבר. אלא שגם במדבר עצמו יש חלוקה בסיסית, שמקבילה להבדל בין חי למדבר. הלוא גם החי משמיע קולות, אלא שהקולות הם אינם דיבורים. באותה מידה גם אומות העולם המדברים בשבעים לשון אינם דומים לבני ישראל המדברים בלשון הקודש, שזהו דיבור פנימי ושונה לחלוטין מהדיבורים האחרים.

בלעם הרשע רצה להחזיר את כוח הדיבור לאומות העולם, שבעוד שהקב"ה לקח את לשון הקודש ונתנה לבני ישראל, וזהו כוח הנבואה שיש בבני ישראל שעיקרו הוא כח הדיבור, ביקש בלעם שנעשה נביא לאומות להשתלט על כוח הדבור והנבואה ולהעבירה לאומות העולם, אלא שזה היפך המציאות, ומכיון שכן ניתנה לשעה היכולת באתון לדבר, כדי שיראה שכשם שהאתון יכולה לדבר אך היא אינה מוכנה לכך בעצם, ועל כרחנו שאין זה אלא דיבור שניתן בה לצורך שעה, כך גם הדיבור שניתן לבלעם אינו מוכיח שהוא מוכן ומתאים לזה, אלא שהדיבור ניתן בו לפי שעה בשל צורך מסוים ולא יותר מכך.

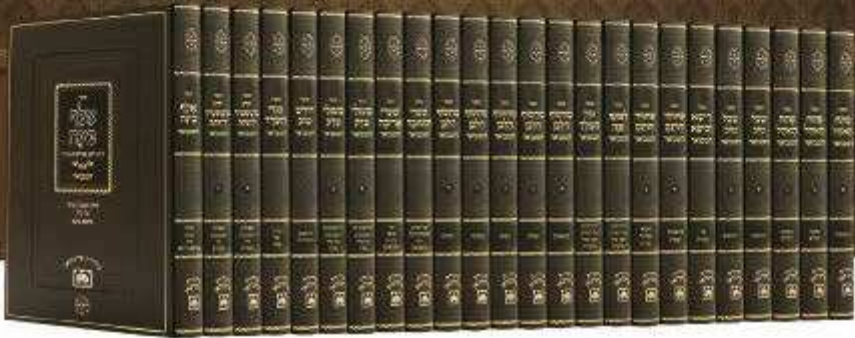
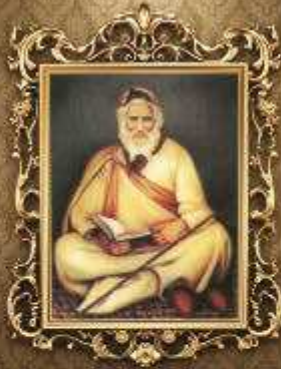
בראשו! והרבי הקדוש מראדושיץ ממשיך: אמור אחרי 'ברוך'. והילד אמר 'ברוך' וקולו נשמע בבירור לכל הסובבים. וכך המשיך הילד וחזר, מילה במילה, על כל הברכה כולה. "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן".

היהודי הנרגש פרץ בכבי של שמחה עצומה והודה לסבא קדישא על מעשה הפלא והמופת שעשה לנגד עיניו, במעמד אלפי חסידים. הוא אמר לרבי כי הוא יקיים את הבטחתו על גידול הזקן והפאות במלואה, ואף ינהג מעתה ואילך כחסיד לכל דבר. ואכן, את הבטחתו קיים היהודי ואף היה בא בקביעות עם בנו, שהיה בריא ושלם, לראדושיץ.

את סוד הדבר שהשפעת הדיבור באה על ידי ברכת בורא פרי הגפן ניתן לפרש עם מה שגילו בספרים הקדושים ש'פרי הגפן' הוא ראשי תיבות 'פה', שעל ידי ברכת 'בורא פרי הגפן' אפשר להשפיע רפואה וישועה לעניין הפה והדיבור. והנה עוד ידוע ש'פה' הוא גם בגימטריא 'מילה', וייתכן שמהאי טעמא מברכים ברכת 'בורא פרי הגפן' גם בברית מילה וגם בנישואין, לרמז ולהשפיע את שלימות עניין הדיבור והמילה, שהרי כידוע הא בהא תליא.

וכבר דיבר בקדשו הרה"ק הפני מנחם זע"א שכל עניין הקידושין הוא קדושת הפה, שהתחלה באה על ידי דיבור, שארבעים יום קודם יצירת הוולד מכריזים בת פלוני לפלוני, וגם עצם מעשה הקידושין בא על ידי אמירה, שאומר לה 'הרי את מקודשת', ואכן גמר

י"ב גוזזנים של טהרה

"סודות תורתך חשקתי, אכנס לפני ולפנים" (מפיוטי רבי יעקב אביחצירא ז"ע)

יעקב האביר לשושלת אביחצירא המעטירה זיע"א איש תם יושב אוהלים, מלמד אמרותיו לאלפים ולרבבות בתאפיללת שבמרוקו הקדומה, ומתוכו מתפשטים והולכים, "ב ספרים בזהקים כגוניי שבטי יי"ה, אשר כל אחד מהם בגוון אחר יצתבע, זה בעומק הקבלה, וזה בפשטות האמונה, זה ברנן ושיר, וזה בתפארת המליצה, וכולם שווים להאציל רוח טהרה ולהרוות את האדם הצמא, המבקש למצוא מזור ומרפא באלה ימי האחרית.

י"ב חיבורי 'אביר יעקב' (כ"ה כרכים): שני מדורי ביאור נפלאים מובנים לכל נפש | אלפי מראי מקומות ופגענוחים | עיצוב מרשים ומהודר

אור להבת החסידות לישרי לב

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
 ארמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי שמריהו שמעריל ורחובקר זיע"א

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
 והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
 - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך